

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ
ТА БЕЗПЕКИ**

Кафедра загальної та соціальної психології

**Кваліфікаційна робота на тему:
РОЛЬ САМООЦІНКИ У ФОРМУВАННІ КОНФЛІКТНОСТІ
ОСОБИСТОСТІ**

Кваліфікаційна робота

здобувачки вищої освіти
першого бакалаврського рівня
денної форми навчання
спеціальності 053 Психологія
Анастасії БОНДАРЄВОЇ

Науковий керівник:

доцент кафедри загальної
та соціальної психології, кандидат
психологічних наук, доцент
Ольга БОРИСЮК

Рецензент

професор кафедри практичної
психології, доктор психологічних
наук, доцент
Євген КАРПЕНКО

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«__» _____ 2026 р., протокол № ____
Завідувач кафедри загальної та соціальної психології
доктор психологічних наук, професор
_____ **Зоряна КОВАЛЬЧУК**

АНОТАЦІЯ

Бондарєва А. Роль самооцінки у формуванні конфліктності особистості.

У бакалаврській роботі здійснено теоретичний та емпіричний аналіз ролі самооцінки у формуванні конфліктної поведінки особистості. Досліджено рівень самооцінки, показники агресивності та особливості стилів поведінки у конфліктних ситуаціях із застосуванням психодіагностичних методик та методів статистичної обробки даних. За результатами дослідження встановлено, що прямий статистично значущий зв'язок між рівнем самооцінки та показниками конфліктності не підтвердився, що свідчить про опосередкований характер їх взаємодії.

Ключові слова: самооцінка, конфліктність особистості, конфліктна поведінка, стилі поведінки у конфлікті, особистісні риси.

ABSTRACT

Bondarieva A. The Role of Self-Esteem in the Development of Personality Conflict Proneness.

The thesis presents a theoretical and empirical analysis of the role of self-esteem in the formation of an individual's conflict behavior. The levels of self-esteem, indicators of aggressiveness, and styles of behavior in conflict situations were studied using psychodiagnostic methods and statistical data analysis. The results of the study showed that a direct statistically significant relationship between the level of self-esteem and indicators of conflict behavior was not confirmed, which indicates the indirect nature of their interaction.

Key words: self-esteem, personality conflict proneness, conflict behavior, conflict management styles, personality traits.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ САМООЦІНКИ У ФОРМУВАННІ КОНФЛІКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	9
1.1. Самооцінка як психологічний феномен.....	9
1.2. Психологічна сутність конфліктності особистості.....	13
1.3. Вплив самооцінки на емоційну регуляцію та міжособистісну поведінку.....	17
1.4. Теоретичні підходи до вивчення взаємозв'язку самооцінки та конфліктності.....	20
Висновки до розділу 1.....	23
 РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМООЦІНКИ ТА КОНФЛІКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	24
2.1. Характеристика вибірки та методик дослідження.....	24
2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів.....	27
2.3. Практичні рекомендації щодо зниження конфліктності через розвиток здорової самооцінки.....	39
Висновки до розділу 2.....	41
 ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	50

ВСТУП

У сучасному суспільстві зростає інтерес до вивчення внутрішніх психологічних механізмів, що визначають поведінку людини в міжособистісних взаємодіях.

Одним із таких ключових механізмів є самооцінка – суб'єктивне ставлення людини до самого себе, що впливає на самосприйняття, оцінювання власних якостей, здібностей і можливостей. Порушення або нестійкість самооцінки часто стають підґрунтям напруженості у спілкуванні, що своєю чергою може сприяти виникненню конфліктних ситуацій. Тому дослідження співвідношення самооцінки та конфліктності є актуальним як для теоретичної психології, так і практики психологічного консультування.

Проблематика конфліктності особистості в наш час розглядається у контексті соціальної адаптації, емоційної регуляції та комунікативних навичок. Конфліктність не обмежується тільки частотою суперечок чи схильністю до агресії – вона ще проявляється у способах реагування на труднощі, у виборі стратегій взаємодії. Наукові дані свідчать, що значну роль у формуванні таких моделей поведінки відіграє самооцінка: як завищена, так і занижена. Вона може стати причиною внутрішніх суперечностей, підвищеної чутливості до критики та деструктивних способів самоствердження.

Актуальність даної роботи визначається потребою глибшого розуміння того, як рівень самооцінки впливає на розвиток конфліктності, а також можливість подальшого використання результатів дослідження у психодіагностичній та корекційно-профілактичній діяльності.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати роль самооцінки у формуванні конфліктності особистості та емпірично дослідити взаємозв'язок між рівнем самооцінки та проявами конфліктної поведінки.

Для досягнення поставленої мети поставлено такі завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз самооцінки як психологічного феномену.
2. Розкрити психологічну сутність конфліктності особистості.

3. Дослідити роль самооцінки в емоційній регуляції та міжособистісній поведінці.

4. Проаналізувати основні теоретичні підходи до вивчення взаємозв'язку самооцінки та конфліктності.

5. Емпірично дослідити особливості взаємозв'язку самооцінки та конфліктності особистості.

6. Розробити практичні рекомендації щодо зниження конфліктності через розвиток адекватної самооцінки.

Об'єкт дослідження – самооцінка та конфліктність особистості як психологічні феномени.

Предмет дослідження – взаємозв'язок рівня самооцінки з проявами конфліктної поведінки особистості.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що між рівнем самооцінки та показниками конфліктної поведінки особистості існує взаємозв'язок.

Методи дослідження:

Теоретичні методи: аналіз та систематизація теоретичних даних щодо самооцінки та конфліктності особистості, узагальнення психологічних концепцій, а також порівняльний аналіз результатів сучасних досліджень з означеної проблематики.

Емпіричні методи: До емпіричного інструментарію було включено три діагностичні методики, які дозволяють всебічно охарактеризувати ключові змінні дослідження, такі як: методика “Діагностики рівня агресивності та ворожості А.Басса і А.Даркі” – використовувалася для оцінки різних форм агресії (фізичної, вербальної, дратівливості, негативізму) та визначення загального рівня ворожості; опитувальник “Визначення стратегій поведінки в конфлікті К.Томаса та Р.Кілмана” – застосовувався для того щоб зрозуміти, які з п'яти основних стилів реагування на конфлікт (конкуренція, співпраця, компроміс, уникнення, пристосування) є для людини найбільш характерними; методика “Оцінки самооцінки за Р.Будассі” – використовувалась для

вимірювання самооцінки (рівень, адекватність, стабільність) та співвідношення реального та ідеального “Я”.

Поєднання цих методик забезпечує комплексність аналізу та дає можливість простежити, яким чином особливості самооцінки відображаються у схильності до конфліктної поведінки та виборі стилів взаємодії.

Методи математико-статистичної обробки даних: описовий, кореляційний (методи лінійних кореляцій Пірсона) та факторний аналізи.

Базою дослідження стала вибірка з 32 осіб віком від 19 до 24 років, сформована з кола добровільних учасників, які погодилися взяти участь у дослідженні; учасники дослідження не були обмежені рівнем освіти чи професійною приналежністю. Серед респондентів - 13 чоловіків та 19 жінок.

Теоретико-методологічна основа дослідження ґрунтується на підході до розуміння самооцінки як багатогранної психологічної конструкції. Цей підхід базується на роботах М.Розенберга та С.Хартер. У дослідженні також використовуються положення концепції стилів поведінки у конфліктах, розробленої К.Томасом і Р.Кілманом, а також підхід до аналізу агресивності й ворожості як компонентів конфліктної поведінки, запропонований А.Бассом та Е.Даркі. Важливим аспектом дослідження є підхід до оцінювання рівня та відповідності самооцінки шляхом аналізу співвідношення реального й ідеального образів “Я”, який застосовувався С.Будассі.

Наукова новизна дослідження: визначено специфіку проявів конфліктної поведінки опитуваних з різними типами самооцінки; уточнено психологічні особливості впливу самооцінки на вибір стилю поведінки в конфлікті; отримано емпіричні дані, що можуть бути використані для подальших досліджень.

Практична значущість роботи полягає у тому, що отримані дані можуть бути використані для розроблення рекомендацій щодо оптимізації самооцінки, профілактики підвищеної конфліктності та покращення комунікативної компетентності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати

дослідження були представлені на Міжнародній науково-практичній конференції «Між викликами та досвідом. Психологічна допомога в умовах війни: шляхи інтеграції», що відбулася 23 квітня 2026 року у м. Львові на базі Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та емпіричного), що закінчуються висновками, загального висновку, списку використаних джерел (40 найменувань, з них 13 – іноземними мовами) і 4-х додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ САМООЦІНКИ У ФОРМУВАННІ КОНФЛІКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Самооцінка як психологічний феномен

Самооцінка є одним з ключових компонентів самосвідомості особистості та відіграє важливу роль у регуляції поведінки, міжособистісної взаємодії, емоційних реакцій. У психології самооцінка розглядається як система уявлень людини про власні якості, можливості, здібності та значущість, що формується у процесі соціальної взаємодії та особистісного розвитку.

Суттєвий внесок у дослідження питання самооцінки здійснив відомий американський соціальний психолог М.Розенберг, який запропонував розглядати самооцінку як загальне емоційне й ціннісне ставлення людини до себе. На його думку, це поняття визначає ступінь, з яким індивід сприймає або, навпаки, відштовхує свою власну особистість. На відміну від підходів, що зосереджуються на оцінюванні окремих здібностей чи рис характеру, М.Розенберг підкреслював глобальний характер самооцінки, розглядаючи її як цілісний показник самоствавлення, що відображає рівень самоповаги та самоприйняття.

У роботах М.Розенберга самооцінка трактується як загальне емоційно-оціночне ставлення до власної особистості, що формується під впливом соціального досвіду та міжособистісних взаємодій. М.Розенберг підкреслював, що самооцінка є результатом впливу соціального досвіду, зокрема через міжособистісні взаємодії, процеси соціального порівняння та оцінки, які надходять від значущих інших. Ключову роль у становленні цього феномена відіграють сім'я та найближче соціальне оточення, які формують базовий рівень самоприйняття особистості. Таким чином, самооцінка розглядається не лише як внутрішня властивість індивіда, а як складне психологічне утворення, обумовлене соціальними чинниками.

На відміну від М.Розенберга, який акцентував свою увагу на глобальному характері самооцінки, В.Джеймса визначав її як результат взаємозв'язку між досягненнями особистості та рівнем її прагнень. На його переконання, самооцінка формується залежно від того, наскільки ефективно людина досягає своїх цілей у важливих для неї сферах життя. Такий підхід дозволяє пояснити коливання самооцінки в ситуаціях соціального порівняння, що має важливе значення для розуміння конфліктності, оскільки невідповідність між очікуваннями та реальними результатами може підсилювати емоційне напруження та провокувати конфліктні реакції.

Інший підхід до розуміння самооцінки, розроблений К.Роджерсом, акцентує увагу на її взаємозв'язку з образом "Я" та рівнем самоприйняття особистості. К.Роджерс підкреслював, що психологічне благополуччя значною мірою визначається балансом між реальним "Я" та ідеальним уявленням про себе. Якщо між цими аспектами існують значні розбіжності, це може спричинити внутрішній конфлікт, що, своєю чергою провокує емоційні труднощі та дезадаптивну поведінку.

У цьому випадку самооцінка слугує не лише результатом складного і багатогранного процесу самопізнання, але водночас і ефективним механізмом саморегуляції. Вона відіграє важливу роль у прийнятті рішень, формує критерії вибору моделей поведінки та визначає способи побудови взаємодії з оточуючими. М.Розенберг вважає, рівень самооцінки відіграє ключову роль у формуванні життєвих цілей, прояві амбіцій та здатності справлятися з різноманітними життєвими випробуваннями, впливаючи на впевненість у собі, відповідальність і здатність до подолання стресових ситуацій.

У наукових дослідженнях самооцінка часто розглядається із співвідношенням між уявленням про реальне "Я" та бажаним або ідеальним образом себе. Гармонійна взаємодія цих складових сприяє формуванню адекватної самооцінки, тоді як значні розбіжності між ними можуть призводити до внутрішніх конфліктів, емоційної нестабільності і труднощів у спілкуванні.

Саме принцип зіставлення реального образу “Я” з ідеальним лежить в основі методики С.Будассі. Ця методика дозволяє не лише оцінити рівень самооцінки, але й визначити її адекватність.

С.Хартер акцентує увагу на багатовимірному характері самооцінки, підкреслюючи, що її формування обумовлене процесом оцінювання себе в різноманітних аспектах життєдіяльності. Вона вказує на те, що невідповідність між реальним та ідеальним образом самого себе нерідко стає джерелом емоційного дискомфорту, що, у свою чергу, може негативно впливати на рівень психологічного благополуччя.

За спостереженнями С.Хартер, самооцінка є складним та часто нестабільним явищем, оскільки її рівень значною мірою визначається тим, яке враження особистість справляє на оточуючих і як її оцінюють інші люди. Така залежність від зовнішнього схвалення може спричиняти коливання самооцінки, що нерідко проявляється у вигляді різких змін емоційного стану особистості.

Подібний дисбаланс може проявлятися через незадоволеність собою, зниження впевненості у власних можливостях або, навпаки, через схильність до надмірної самопрезентації, що слугує своєрідним засобом психологічного самозахисту.

У структурі самооцінки зазвичай виокремлюють три ключові компоненти: когнітивний, емоційний та поведінковий. Когнітивний компонент включає знання людини про власні особливості та можливості; емоційний пов'язаний із переживаннями, пов'язаними з оцінюванням себе; поведінковий - прояви самооцінки у вчинках і взаємодії з оточенням. Узгодженість цих компонентів відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності самооцінки й виконанні нею регулятивної функції.

Невідповідність між окремими компонентами може спричиняти суперечливі моделі поведінки, за яких внутрішні емоційні переживання не узгоджуються із зовнішнім вираженням емоцій. Це ускладнює взаємодію між людьми та збільшує ймовірність виникнення конфліктів.

Рівень самооцінки може бути адекватним, заниженим або завищеним. Кожен з цих варіантів має специфічні психологічні наслідки та впливає на характер міжособистісних відносин.

Зокрема, М.Розенберг наголошує, що низький рівень самооцінки тісно пов'язаний із певними психологічними особливостями. До них належать підвищена емоційна чутливість, схильність до тривожності, а також уникання соціальних контактів і взаємодій, яке виступає своєрідним захисним механізмом. Водночас завищена самооцінка, на його думку, часто супроводжується імпульсивною поведінкою, що проявляється у різних сферах життя, і схильністю до частих конфліктів у міжособистісному спілкуванні, ускладнює створення стабільних і довірливих стосунків.

В українській психологічній науці питання самооцінки досліджували такі науковці, як С.Максименко та І.Бех.

С.Максименко акцентував увагу на самооцінці як ключовому елементі, що відіграє важливу роль у процесі розвитку особистості. Він підкреслював, що саме самооцінка є одним із головних регуляторів, які впливають на рівень активності індивіда і визначають його спроможність до саморозвитку та самовдосконалення.

В свою чергу, І.Бех наголошував на вагомості самооцінки для формування моральної свідомості людини, яка є основою її життєвих принципів і поведінкових стратегій. Також, звертав увагу на те, що високий рівень самоприйняття в поєднанні з усвідомленим почуттям внутрішньої відповідальності за свої дії сприяють гармонійному розвитку особистості, формуючи цілісне розуміння обов'язків та наслідків поведінки.

С.Хартер розширює обговорення цієї теми, звертаючи увагу на нестабільність самооцінки. Вона підкреслює, що її значні коливання здатні посилити ризик міжособистісних конфліктів і навіть спричинити розвиток серйозних емоційних розладів, які суттєво позначаються на якості життя людини.

Отже, самооцінка є невід'ємною складовою самосвідомості особистості, яка формується під впливом соціального середовища, міжособистісної взаємодії та індивідуального життєвого досвіду. Різноманітні наукові підходи описують її як цілісне емоційно-оцінювальне ставлення до власної персони, що не лише сприяє саморегуляції поведінки, а й впливає на характер стосунків із оточенням. Її рівень, стабільність та адекватність створюють психологічні передумови для формування як конструктивних, так і конфліктних моделей міжособистісної взаємодії, що зумовлює доцільність розгляду самооцінки як одного з ключових чинників конфліктності особистості.

1.2. Психологічна сутність конфліктності особистості

Конфліктність особистості в психології розглядається як відносно стійка риса, що відображає схильність людини до участі в конфліктних ситуаціях та певну специфіку її реакцій на міжособистісне напруження. Вона часто проявляється через частоту виникнення конфліктів, інтенсивність емоційних реакцій, способи захисту власних переконань і вибір стратегій поведінки в суперечливих обставинах.

У сучасних підходах до вивчення конфліктності вона розглядається як результат складної взаємодії індивідуальних особистісних рис та зовнішніх ситуаційних факторів. Це підкреслює, що навіть за умови генетичної чи психологічної схильності до конфліктної поведінки, її інтенсивність, форма та частота проявів здатні значно варіюватися. Ці зміни багато в чому залежать від конкретного соціального середовища, яке оточує людину, а також від рівня психологічної зрілості. Зокрема, ступінь усвідомлення особистих емоцій, здатність до емпатії та вміння адаптуватися до різних обставин відіграють ключову роль у тому, як конфліктний потенціал виявляється у конкретній ситуації.

Відповідно до теорії Дж.Долларда, конфлікт зароджується як результат внутрішнього напруження, спричиненого суперечностями між особистими потребами індивіда та вимогами соціального оточення. Це напруження може стати рушійним стимулом для активних дій, що спрямовані на вирішення таких суперечностей.

Згідно з фрустраційно-агресивною теорією Дж.Долларда, конфлікти виникають як прямий наслідок фрустрації. Фрустрація ж, у свою чергу, є результатом блокування значущих потреб або цілей. Це означає, що перешкоди на шляху до задоволення мотиваційних прагнень неминуче призводять до підвищення ймовірності агресивних або конфліктних реакцій. Дж.Доллард підкреслював, що конфлікт є закономірним явищем, а не випадковою подією. Крім того, він розширив поняття агресії, включивши до нього не лише відкриті форми, але й пасивний опір, вербальні суперечки, уникнення та приховане протистояння. Ці прояви також є формами конфліктної поведінки, що свідчить про ширше розуміння конфліктності, ніж просто прямі зіткнення.

Ця характеристика не завжди має виключно негативний відтінок, адже за певних обставин вона може виконувати адаптивну функцію, сприяючи самоствердженню й захисту особистих меж. Утім, високий рівень конфліктності часто супроводжується підвищеною емоційною напруженістю, труднощами у спілкуванні та порушенням взаємин у соціальному середовищі.

Якщо розглядати дану тему з позиції психології, орієнтованої на особистісний розвиток, помірний рівень схильності до конфліктів можна вважати позитивною рисою. Це свідчить про те, що людина здатна проявляти самостійність, захищати власні кордони і відстоювати свої права в різних життєвих ситуаціях. Однак, коли конфлікти стають частими або надмірно гострими, це може свідчити про наявність певних психологічних труднощів.

На відміну від Дж.Долларда, який акцентує свою увагу на ситуаційних чинниках і фрустрації як джерелі конфліктної поведінки, Е.Еріксон акцентує свою увагу на тому, що конфлікти є невід'ємною складовою процесу

становлення особистості. Він вважає, що внутрішні протиріччя й міжособистісні суперечки відіграють ключову роль у формуванні психосоціальної ідентичності. Такі конфлікти стимулюють виникнення адаптивних моделей поведінки, сприяючи кращій адаптації людини до навколишніх умов і побудові ефективної взаємодії з оточуючими. Е.Еріксон наголошує, що здолання таких протиріч допомагає людині досягти гармонії між особистими потребами, суспільними очікуваннями та реаліями життя.

Таким чином, порівняння підходів Дж.Долларда та Е.Еріксона дозволяє зробити висновок, що конфліктність може розглядатися як результат зовнішніх фрустраційних впливів та внутрішніх процесів особистісного розвитку. Це має значення для розуміння індивідуальних відмінностей у прояві конфліктної поведінки, оскільки одні люди реагують на конфлікти переважно імпульсивно, тоді як інші здатні перетворити конфліктний досвід у процес особистісного зростання.

Згідно з результатами досліджень, проведених Л.Грегорі, конфлікти слід розглядати як складне й багатовимірне явище, що виходить за межі проявів агресії. Такі ситуації в собі несуть потенціал конструктивного напруження, яке може стати рушійною силою для особистісного зростання, набуття нових компетенцій та пошуку інноваційних шляхів вирішення соціальних протиріч. У порівнянні з підходом Дж.Долларда, концепція Л.Грегорі зосереджується не лише на причинах конфлікту, а й на його можливих позитивних функціях у структурі міжособистісної взаємодії.

У структурі конфліктності особистості виділяють три основні компоненти: когнітивний, емоційний та поведінковий. Когнітивний компонент пов'язаний з індивідуальними уявленнями про причини конфліктів і власну роль у них. Емоційний компонент відображає інтенсивність таких переживань, як злість, роздратування чи образа. Поведінковий компонент характеризує способи реагування і конкретні дії в конфліктних ситуаціях.

У межах української психологічної науки проблема конфліктності особистості отримала ґрунтовне висвітлення у роботах Л.Гуменюк та Л.Карамушки.

Л.Гуменюк трактувала конфліктність як індивідуально-психологічну характеристику, що виявляється у стереотипних реакціях особистості на міжособистісні суперечності. Вона пов'язувала цей феномен із рисами емоційної сфери, рівнем здатності до саморегуляції та соціальною компетентністю. На її думку, конфліктна поведінка формується протягом процесу соціалізації й значною мірою залежить від набутого досвіду міжособистісної взаємодії.

Л.Карамушка у своїх наукових працях зосереджує увагу на вивченні соціально-психологічних факторів, які впливають на виникнення конфліктності. Особливого значення вона надає аналізу комунікативних установок, стилів взаємодії та специфіки соціального середовища. Л.Карамушка наголошує, що підвищений рівень конфліктності може бути наслідком не лише індивідуальних особистісних характеристик, але й несприятливих умов соціальної взаємодії, які сприяють напруженості та ускладнюють конструктивні шляхи вирішення конфліктів.

Отже, конфліктність особистості є складною психологічною характеристикою, що формується в процесі соціалізації та зумовлюється взаємодією внутрішніх особистісних чинників і зовнішніх соціальних умов. Вона може виконувати як адаптивну, так і дезадаптивну функцію, залежно від рівня розвитку емоційної саморегуляції, комунікативної компетентності та особливостей соціального середовища. Аналіз теоретичних підходів свідчить, що надмірна або неконструктивна конфліктність здатна ускладнювати міжособистісні взаємини, що зумовлює необхідність вивчення її взаємозв'язку з іншими психологічними характеристиками особистості, зокрема самооцінкою.

1.3. Вплив самооцінки на емоційну регуляцію та міжособистісну поведінку

Самооцінка відіграє важливу роль у процесах емоційної регуляції та безпосередньо впливає на характер міжособистісної поведінки особистості. Від рівня та адекватності самооцінки залежить здатність людини усвідомлювати власні емоційні стани, контролювати імпульсивні реакції та конструктивно реагувати на складні соціальні ситуації.

Самооцінка, згідно з сучасною психологією, виконує функцію внутрішнього ресурсу, що зміцнює психічну стійкість та адаптивність у соціальному контексті, що запобігає розвитку дезадаптивних емоційних станів.

Згідно з дослідженнями К.Роджерса, позитивна самооцінка допомагає розвивати внутрішню гармонію, самоприйняття та навички відкритого спілкування, які є основою ефективної регуляції емоцій.

К.Роджерс також підкреслював, що самосприйняття є передумовою для дійсного проживання емоцій, унеможлиблює їхнє пригнічення чи викривлення. Це, своєю чергою, забезпечує більш адаптивні та ефективні стратегії поведінки у складних міжособистісних взаємодіях.

Особистості з адекватною самооцінкою, зазвичай, демонструють вищий рівень емоційної стійкості, здатність до саморефлексії та гнучкість у міжособистісній взаємодії. Вони простіше приймають критику, схильні до відкритого обговорення проблем і рідше сприймають суперечності як загрозу власній цінності. Це сприяє зниженню емоційної напруженості та зменшенню ймовірності ескалації конфліктів.

Можна зробити висновок, що згідно з підходом К.Роджерса конфліктна поведінка розглядається як наслідок порушення внутрішньої гармонії та недостатнього самоприйняття.

На відміну від гуманістичного підходу, психолог Дж.Гросс вважає, що регуляція емоцій — це процес, що безпосередньо залежить від самооцінки, яка

визначає ефективність індивіда в регулюванні своїх емоцій під час соціальних взаємодій.

Згідно з теорією емоційної регуляції Дж.Гросса, рівень самооцінки відіграє ключову роль у формуванні індивідуальних підходів до управління емоціями. Особи з позитивним самосприйняттям схильні надавати перевагу когнітивній реструктуризації ситуації, що дозволяє їм ефективніше змінювати своє емоційне ставлення. Натомість, низька самооцінка часто корелює з використанням стратегій придушення емоцій, що, в свою чергу, збільшує ймовірність деструктивних емоційних реакцій та міжособистісних конфліктів.

Занижена самооцінка часто йде із підвищеною емоційною вразливістю, надмірною тривожністю та схильністю до захисної поведінки. Подібні риси стають перешкодою на шляху до конструктивного спілкування, ускладнюючи ефективну взаємодію та провокуючи напругу у відносинах.

Завищена самооцінка, навпаки, може формувати схильність до домінування, жорсткого відстоювання власних інтересів та недостатню чутливість до потреб і почуттів інших. У конфліктних ситуаціях така поведінка проявляється прагненням контролювати динаміку взаємодії. Це нерідко призводить до опору з боку оточуючих, що лише загострює конфлікт.

Порівняння підходів К.Роджерса та Дж.Гросса свідчить, що хоча обидва автори визнають особливу роль самооцінки, К.Роджерс акцентує увагу на її внутрішньо-особистісному вимірі, тоді як Дж.Гросс - на конкретних механізмах емоційної регуляції. Це дозволяє глибше зрозуміти, чому порушення самооцінки може проявлятися як у формі внутрішнього напруження, так і у відкритій конфліктній поведінці.

К.Двек стверджує, що фіксована установка на власну цінність може призводити до завищеної самооцінки, що у свою чергу перешкоджає адекватному сприйняттю критики та конструктивному вирішенню конфліктів.

У межах концепції установок, розробленої К.Двек, розрізняють два основні типи мисленневих орієнтацій: фіксовану та орієнтовану на розвиток. Фіксована установка характеризується переконанням індивіда у незмінності

власних здібностей та особистісних якостей. У цьому контексті будь-яка критика інтерпретується як загроза самоцінності, що провокує захисні механізми та конфліктні прояви. Особи з такою установкою, як правило, уникають складних завдань, демонструють підвищену чутливість до зауважень та схильність до зовнішніх проявів відповідальності за невдачі, що істотно підвищує ймовірність міжособистісних конфліктів. Натомість, установка на розвиток сприяє формуванню адаптивної та стійкої самооцінки, де перешкоди розглядаються як можливості для навчання, а зворотний зв'язок - як ресурс для особистісного зростання. Такий підхід до мислення допомагає контролювати емоції та ефективніше вирішувати конфлікти. З точки зору Керол Двек, це означає, що не лише самоповага, а й уявлення про власні сили формують емоційну чутливість та спосіб взаємодії з оточуючими. Таким чином, підхід К.Двек доповнює уявлення про те, як когнітивні переконання опосередковують зв'язок між самооцінкою та конфліктністю.

Значущим також є підхід Р.Баумейстера, який зазначає, що рівень самооцінки корелює зі здатністю до емоційної та поведінкової саморегуляції. Дисбаланс у самооцінці може виявлятися в імпульсивності та агресивних реакціях у міжособистісних конфліктах.

Р.Баумейстер наголошує на тому, що нестійка самооцінка робить людей надзвичайно вразливими до будь-яких натяків на загрозу їхньому самолюбству. Як наслідок, навіть найменші соціальні подразники можуть викликати у них бурхливі емоційні сплески або агресивні реакції. На відміну від підходу К.Роджерса, який акцентує увагу на самоприйнятті, Р.Баумейстер зосереджується на вразливості самооцінки до зовнішніх загроз.

Отже, самооцінка виступає важливим психологічним механізмом емоційної регуляції та міжособистісної поведінки, визначаючи характер реакцій особистості в умовах соціальної напруги. Порушення її адекватності або стабільності створює передумови для виникнення емоційної нестійкості, дезадаптивних способів регуляції емоцій та підвищує ймовірність виникнення міжособистісних конфліктів.

1.4. Теоретичні підходи до вивчення взаємозв'язку самооцінки та конфліктності

У психологічній науці взаємозв'язок самооцінки та конфліктності особистості розглядається в межах різних теоретичних підходів, які акцентують увагу на ролі внутрішніх регуляторів поведінки у міжособистісній взаємодії. Більшість дослідників сходяться думки, що самооцінка виступає важливим чинником, який визначає характер реагування особистості на конфліктні ситуації.

Сучасні теорії підкреслюють, що самооцінка діє як своєрідний фільтр, через який людина сприймає конфлікт. Саме вона визначає, наскільки загрозливою здається ситуація, що потім впливає на силу емоцій та обрані дії.

З точки зору особистісного підходу, самооцінка виступає як внутрішній регулятор, що впливає на вибір поведінкових стратегій у конфліктних ситуаціях. За цим підходом, невідповідна самооцінка знижує здатність до гнучкого реагування і проведення конструктивних діалогів, що, своєю чергою, підвищує імовірність прояву конфліктної поведінки.

Відповідно до гуманістичного підходу, К.Роджерс розглядає самооцінку як ключовий елемент "Я-концепції". Він стверджував, що розбіжність між реальним та ідеальним "Я" викликає психологічний дискомфорт, що виявляється у захисних механізмах, тривозі та конфліктах.

Згідно з концепцією К.Роджерса, конфліктність виникає як результат розпаду внутрішньої цілісності індивіда. Це відбувається тоді, коли особистість відчуває потребу захищати своє "Я", яке було спотворене або сформоване під впливом зовнішніх соціальних очікувань. У подібних ситуаціях конфлікт, незважаючи на його руйнівний потенціал для міжособистісних стосунків, виконує функцію механізму підтримки психологічної стабільності.

К.Роджерс наголошував на значенні безумовного позитивного ставлення як фактора, що сприяє формуванню здорової та стійкої самооцінки, необхідної для ефективної міжособистісної взаємодії.

Він вважає, що коли людина приймає себе, вона стає менш оборонною. Це означає, що вона легше визнає свої помилки і може зрозуміти інших, не відчуваючи себе приниженою. Як наслідок, конфлікти виникають значно рідше.

Отже, в гуманістичному підході К.Роджерса, самооцінка стає ключовим фактором. Вона визначає, як наші внутрішні переживання перетворюються на нашу поведінку, зокрема і на те, як ми поведимося в конфліктних ситуаціях.

У рамках соціально-психологічного підходу зв'язок між самооцінкою і конфліктністю розглядається через вплив міжособистісних стосунків і соціальних норм. Самооцінка формується у взаємодії з оточенням, визначаючи сприйняття та інтерпретацію поведінки інших, що може спричинити нові конфлікти або загострювати вже існуючі.

Видатний соціальний психолог Е.Гоффман стверджував, що формування самооцінки нерозривно пов'язане з феноменом “управління враженням” у міжособистісних комунікаціях. Цей механізм визначає способи “обслуговування” соціального “Я” і може створювати конфліктні ситуації, що виникають внаслідок дисонансу між соціальними очікуваннями та фактичною поведінкою.

Важливо також розглянути внесок А.Бандури, який у своїй теорії соціального навчання наголошував на значенні самоефективності - переконаності людини у своїй здатності досягти успіху.

А.Бандура розглядав самоефективність як динамічний компонент самосвідомості, що тісно пов'язаний з самооцінкою та визначає рівень упевненості особистості у власних діях у складних ситуаціях.

Ця віра є невід'ємною частиною самооцінки і безпосередньо впливає на вибір стратегій поведінки, особливо у стресових ситуаціях, таких як конфлікти. Згідно з А.Бандурою, люди з високою самоефективністю краще справляються з труднощами, ефективніше керують своїми емоціями, що знижує ризик деструктивної поведінки у конфліктах. І, навпаки, низька самоефективність

може спричинити або уникнення конфліктів, або імпульсивні та непродуктивні дії.

Таким чином, детальний аналіз теоретичних основ дозволяє дійти висновку, що самооцінка відіграє важливу роль як один із ключових психологічних чинників, які впливають на рівень конфліктності особистості. Вивчення цього аспекту підкреслює її значущість у формуванні внутрішніх і зовнішніх реакцій індивіда в ситуаціях, що можуть призвести до конфронтації або непорозумінь.

Згідно з поглядами К.Роджерса та А.Бандури, схильність до конфліктів може бути пояснена як наслідок деформацій у структурі особистісного самоусвідомлення. Зокрема, це стосується розбіжностей між сприйняттям власного “Я”, ступенем самоприйняття та переконаннями щодо власної здатності досягати успіху.

Розуміння цього тісного взаємозв'язку відкриває широкі можливості для формування бази, яка стане відправною точкою для глибших емпіричних досліджень. Це дозволяє не лише деталізувати потенційні напрями наукових праць, але й розробити практичні рекомендації, орієнтовані на зменшення рівня конфліктності в групах чи суспільстві загалом. Зокрема, увага спрямовується на вдосконалення показників самооцінки, яке здатне виступати ефективним інструментом для гармонізації міжособистісних стосунків та зниження напруженості в соціальних взаємодіях.

Отже, аналіз теоретичних підходів свідчить про те, що самооцінка є важливим психологічним фактором, який впливає на формування конфліктної поведінки особистості. Вона визначає, яким чином людина сприймає конфліктні ситуації, рівень її емоційного напруження, а також обирає стратегії взаємодії з іншими. Порушення у структурі самооцінки, зокрема її невідповідність або нестабільність, збільшують ризик виникнення захисних реакцій та деструктивної поведінки.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дипломної роботи проведено ґрунтовний теоретичний аналіз проблематики самооцінки та її значення у формуванні конфліктних рис особистості. Вивчення наукових підходів дозволило визначити самооцінку як психологічний феномен, який є частиною структури самосвідомості особистості та виконує важливу регулятивну функцію в поведінковій діяльності та міжособистісній взаємодії.

Дослідження наукових підходів показало, що самооцінка формується у процесі соціальної взаємодії та особистісного зростання, маючи різний ступінь адекватності та стабільності. З'ясовано, що адекватна і стійка самооцінка сприяє емоційній стабільності, гнучкості у поведінкових реакціях і здатності конструктивно вирішувати міжособистісні конфлікти. У свою чергу, занижена самооцінка створює психологічні передумови для посилення емоційної напруги та схильності до конфліктної поведінки.

Розгляд психологічної сутності конфліктності особистості показав, що вона є багатокомпонентним утворенням, яке включає когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти.

У межах дослідження теоретичних підходів до зв'язку між самооцінкою та конфліктністю з'ясовано, що самооцінка відіграє роль ключового внутрішнього регулятора. Вона впливає на сприйняття конфліктних ситуацій, визначає інтенсивність емоційних реакцій та формує вибір поведінкових стратегій. Аналіз концепцій К.Роджерса, А.Бандури та Е.Гоффмана дав змогу встановити, що самооцінка позначається на рівні конфліктності як через індивідуальне самоприйняття, так і завдяки соціальним механізмам взаємодії й підтримання власного образу.

Отже, теоретичний аналіз підтверджує, що самооцінка виступає важливим психологічним фактором, який впливає на рівень і специфіку конфліктності особистості.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМООЦІНКИ ТА КОНФЛІКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Характеристика вибірки та методик дослідження

Емпіричне дослідження було спрямоване на аналіз взаємозв'язку між рівнем самооцінки та проявами конфліктної поведінки особистості. Для реалізації цієї мети було відібрано групу з 32 респондентів віком від 19 до 24 років, серед яких 13 чоловіків та 19 жінок. У вибірці брали участь особи з різним рівнем освіти та соціальним досвідом, які добровільно погодилися на участь. Збір емпіричних даних здійснювався шляхом онлайн-опитування в сервісі Google-Forms, що дозволило охопити респондентів з різних населених пунктів та забезпечити зручні умови участі. Анкета поширювалась через соціальні мережі та особисті контакти. Дослідження здійснювалось з дотриманням принципів анонімності та конфіденційності, що забезпечило щирість відповідей і надійність отриманих даних.

У процесі здійснення дослідження було застосовано широкий спектр психодіагностичних методик, спеціально підібраних для всеосяжного аналізу основних змінних, таких як рівень самооцінки та схильність до конфліктності. Ретельно обране поєднання цих інструментів забезпечило можливість отримати багатогранний підхід до вивчення індивідуально-психологічних характеристик учасників. Це дозволило не лише формувати цілісне розуміння їхніх внутрішніх особливостей, але й глибше дослідити специфіку їхньої поведінки та реакцій у контексті вирішення різноманітних конфліктних ситуацій.

Для проведення емпіричного дослідження було застосовано такі методики: опитувальник для оцінювання агресивності, розроблений А.Бассом і А.Даркі, визначення стилів поведінки в конфліктних ситуаціях за К.Томасом — Р.Кілманом, а також дослідження самооцінки особистості за А.Будасі.

1. **Методика діагностики агресії Басса-Даркі** використовується для вивчення різноманітних форм агресивної поведінки людини. Вона включає декілька ключових шкал:

- Фізична агресія - демонстрація прямої фізичної ворожості або насильства;
- Вербальна агресія - вираження негативних почуттів через слова, образу чи критику;
- Роздратування - ступінь дратівливості та нетерпимості до оточуючих;
- Негативізм - прояви заперечення або опору існуючим нормам і ситуаціям;
- Непряма агресія - приховані, опосередковані форми агресії, такі як пасивна ворожість або саботаж.

Дана методика дозволяє проводити всебічний аналіз емоційно-поведінкових рис особистості, які впливають на схильність особистості до конфліктів.

2. **Опитувальник стилів поведінки в конфліктах, розроблений К.Томасом та Р.Кілманом**, дає змогу визначити найбільш типові реакції людини на конфліктні ситуації за допомогою п'яти основних стилів:

1. Суперництво (або конкуренція) - орієнтація на досягнення власних цілей без врахування інтересів інших, навіть ціною протидії;
2. Співпраця - прагнення знайти взаємовигідне рішення шляхом відкритого діалогу і партнерства;
3. Компроміс - готовність до певних поступок для швидкого вирішення конфлікту;
4. Уникнення - ухилення від конфліктної ситуації або її ігнорування;
5. Пристосування - свідомі поступки зі збереженням гармонійний відносин чи уникнення загострення.

Завдяки цьому інструменту можна краще зрозуміти специфіку поведінки індивіда в ситуаціях суперечностей та їхній вплив на міжособистісні стосунки.

3. Методика самооцінки С.Будассі заснована на аналізі респондента через порівняння своїх реального та ідеального образів “Я”, що дозволяє оцінити рівень адекватності самооцінки. Головні аспекти методики:

- Реальний образ “Я” - суб’єктивне усвідомлення власного стану та якостей на цей момент.
- Ідеальний образ “Я” - уявлення про те, яким би хотілося бути у майбутньому.
- Адекватність самооцінки - ступінь збігу між реальним і бажаним образом.

Застосування цієї методики дозволяє глибше проникнути у розуміння основних аспектів сприйняття, що відіграють вирішальну роль у формуванні психологічної стійкості особистості. Це, у свою чергу, впливає на її здатність адаптуватись до труднощів, регулювати власну поведінку та обирати відповідні реакції у складних чи конфліктних ситуаціях. Завдяки цьому стає можливим створення цілісного уявлення про внутрішні механізми, які визначають стратегії взаємодії людини з зовнішнім середовищем під час критичних ситуацій.

Отже, для досягнення мети дослідження було використано три психодіагностичні методики, які загалом включають 13 шкал оцінки. Методика Басаа-Даркі передбачає 5 шкал, що дозволяють аналізувати різні форми агресії. Опитувальник Томаса-Кілмана щодо стилів поведінки в конфліктах містить 5 варіантів реакцій. Методика самооцінки Будассі базується на 3 шкалах, які дозволяють визначити реальний та ідеальний образ “Я”, та адекватність самооцінювання. Використання цих інструментаріїв у комплексі дало змогу глибоко дослідити психологічні особливості учасників і їхні стратегії поведінки в умовах конфлікту.

2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів

Під час проведення дослідження рівень самооцінки респондентів було ретельно вивчено з використанням методики Будассі. Отримані результати пройшли якісний аналіз, що дозволило не лише визначити рівні самооцінки учасників, а й виконати їх детальний розподіл. Учасники дослідження були класифіковані за відповідними рівнями самооцінки з урахуванням пропорційного представлення кожної групи в загальній вибірці. Це дало можливість отримати чітке уявлення про відносний відсотковий розподіл респондентів серед різних категорій самооцінки.

Табл.2.1

Відсотковий розподіл самооцінки

Рівень самооцінки	Кількість осіб	%
Адекватна	21	63.6
Завищена	10	30.3
Занижена	1	3.0
Разом	32	100

Аналіз результатів показав, що більша кількість респондентів мають адекватний рівень самооцінки, що становить 63.6% вибірки. Це означає, що людина має чіткі уявлення про свої можливості, характер і поведінку, а також здатна неупереджено оцінювати себе під час взаємодії з оточуючим середовищем.

Крім того, близько однієї третини респондентів, а саме 30.3%, виявляють схильність до завищеної самооцінки, що нерідко проявляється у тенденції переоцінювати власні можливості та здібності. Така поведінка може

супроводжуватися прагненням до домінування в колективі або в міжособистісних відносинах, а також недостатньою готовністю прислухатися до альтернативних точок зору або враховувати позицію інших учасників у ситуаціях, пов'язаних із розбіжностями чи конфліктами.

Лише незначна частка учасників дослідження - 3%, мають занижений рівень самооцінки, що може бути пов'язано з неадекватно низькою оцінкою себе, залежності від думки оточуючих та схильністю уникати конфліктних ситуацій.

Таким чином, можна зробити висновок, що в досліджуваній вибірці більшість респондентів демонструють адекватний рівень самооцінки. Це є надзвичайно важливим чинником, оскільки саме збалансована самооцінка виступає ключовим елементом у глибшому розумінні того, яким чином цей психологічний аспект впливає на формування та прояви конфліктної поведінки. Здатність учасників об'єктивно сприймати себе дозволяє отримувати більш достовірні результати, що сприяє підвищенню якості аналізу взаємозв'язку між рівнем самооцінки та інтенсивністю або характером конфліктних ситуацій.

Табл.2.2

Відсотковий розподіл стилів поведінки в конфліктній ситуації за методикою К.Томаса—Р.Кілмана

Стиль поведінки в конфлікті	Низький рівень, %	Середній рівень, %	Високий рівень, %
Суперництво	25	56,3	18,7
Співпраця	12,5	46,9	40,6
Компроміс	21,9	53,1	25
Уникнення	25	56,3	18,7
Пристосування	21,9	59,4	18,7

Примітка. У таблиці наведено валідні відсотки

Результати дослідження відсоткового розподілу стилів поведінки в конфліктних ситуаціях за методикою К.Томаса—Р.Кілмана демонструють, що у

вибірці переважає середній рівень вираженості всіх стилів реагування, що свідчить про відсутність чітко домінуючої стратегії серед більшості учасників.

Найпомітнішими в середніх показниках виявилися стилі пристосування (59,4%) та уникнення (56,3%). це може свідчити про прагнення частини респондентів знизити напругу в конфліктній ситуації через поступки або уникнення відвертого протистояння. Така поведінка характерна для конфліктів, де пріоритетом є збереження міжособистісних стосунків.

Стиль суперництва також здебільшого знаходиться на середньому рівні (56,3%), тоді як високий його рівень зафіксований лише у 18,7% опитаних. Це свідчить про помірну схильність до жорстокого захисту власних інтересів за рахунок інших учасників конфлікту.

Водночас стилі співпраці та компромісу демонструють порівняно значущі показники високого рівня (40,6% та 25%). Це відображає готовність частини респондентів до конструктивного вирішення конфліктів шляхом взаємного врахування інтересів усіх сторін.

Табл.2.3

**Описові статистичні показники рівня самооцінки за методикою
С.Будассі**

	N	Мінімум	Максимум	Середнє
Оцінка	32	2,0	6,0	4,64

Аналіз описових статистичних показників засвідчив, що середнє значення рівня самооцінки у вибірці становить 4,64 за шкалою методики С. Будассі. Отримані результати свідчать про переважання середнього рівня самооцінки у досліджуваній групі.

У межах емпіричного дослідження було проаналізовано середні значення показників агресивності за опитувальником Басса-Даркі та стилів поведінки в конфліктній ситуації за методикою Т.Кілмана. Отримані результати допомагають з оцінкою рівня агресивності та виявленням домінуючої стратегії в конфліктних ситуаціях у досліджуваній вибірці.

Табл.2.4

Описові статистичні показники агресивності та стилів поведінки в конфлікті

Показник	Мінімум	Максимум	М	SD
Індекс агресивності	16	96	49,25	17,84
Індекс ворожості	20	95	47,34	16,80
Фізична агресія	11	99	45,72	22,19
Непряма агресія	13	91	45,69	20,95
Роздратування	22	88	48,47	21,0
Негативізм	0	100	49,37	25,39
Образа	0	104	37,38	26,77
Почуття провини	3	9	5,56	1,34
Суперництво	3	11	5,69	1,89
Співпраця	3	8	5,97	1,37
Компроміс	2	10	6,06	1,83
Уникнення	4	11	6,84	1,76
Пристосування	3	9	5,56	1,34

Для кращого розуміння розподілу показників агресивності та стилів поведінки в конфлікті результати дослідження представлено нижче у графічному вигляді (рис.2.1).

Аналіз середніх значень показників агресивності свідчить, що найвищі значення спостерігаються за показниками індексу агресії ($M=49,25$; $SD=17,84$) та роздратування ($M=48,47$; $SD=21,0$), що може вказувати на наявність емоційної напруженості та схильність до імпульсивних реакцій у міжособистих взаємодіях. Рівень індексу ворожості також є доволі високим ($M=47,34$; $SD=16,80$), що може свідчити про схильність до недовіри та обережного підходу у взаєминах з іншими.

Рівень фізичної агресії ($M=45,72$; $SD=22,19$) знаходиться в межах помірною прояву. Що свідчить про те, що більшість опитуваних не схильні до відкритої фізичної агресії як основної реакції. Однак, показник почуття провини ($M=5,56$; $SD=1,34$) вказує на схильність відчувати внутрішній дискомфорт після того, як вони проявляють негативні емоції або вступають у конфлікт.

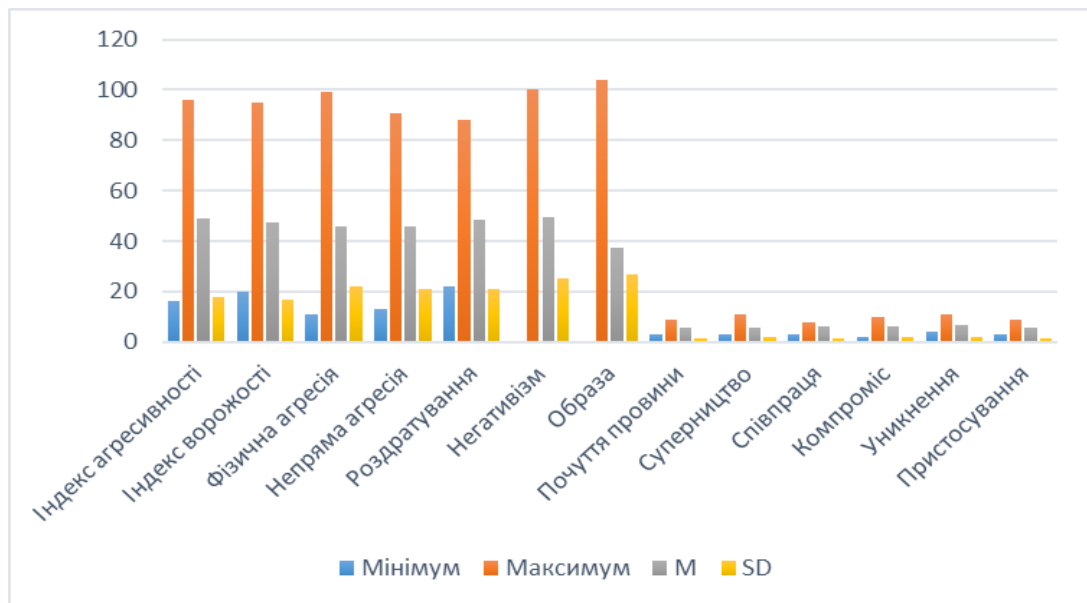

Рис.2.1. Описова статистика показників агресивності та конфліктної поведінки досліджуваних

Непряма агресія ($M=45,69$; $SD=20,95$) знаходиться на помірному рівні, що вказує на схильність інколи проявляти приховані форми агресії, такі як сарказм, пасивна позиція або маніпуляції, при цьому респонденти зберігають внутрішній контроль емоцій.

Показник негативізму ($M=49,37$; $SD=25,39$) вказує на помірну схильність до виявлення опору чи заперечення у міжособистісних взаємодіях, водночас такі прояви не є домінуючими у загальній поведінковій картині особистості. Це може свідчити про наявність внутрішнього механізму

самозахисту, а також впливу рівня самооцінки, який відіграє роль у виборі стратегій реагування в умовах конфліктів.

Рівень образи ($M=37,38$; $SD=26,77$) виявляється відносно нижчим порівняно з іншими аспектами агресивності. Цей показник свідчить про низьку тенденцію до утримання негативних емоцій і нав'язливої фіксації на пережитому почутті образи. Подібна характеристика може вказувати на здатність до ефективної психологічної адаптації й конструктивного управління власними емоціями.

Результати аналізу стилів поведінки в конфліктних ситуаціях свідчать про те, що респонденти найчастіше вдаються до стратегії уникнення ($M=6,84$; $SD=1,76$). Це може свідчити про прагнення уникати відкритого протистояння та знижувати загальну напругу. Також відзначається відносно висока схильність до співпраці ($M=5,97$; $SD=1,37$), що вказує на орієнтацію на пошук взаємоприйнятних рішень у складних ситуаціях.

Компроміс ($M=6,06$; $SD=1,83$) та пристосування ($M=5,56$; $SD=1,34$) відображають здатність респондентів знаходити баланс між власними потребами та інтересами інших, водночас демонструючи помірну готовність поступатися власними інтересами для збереження гармонійних взаємин або уникнення конфліктів. Це свідчить про соціальну компетентність і підкреслює вплив рівня самооцінки на регуляцію поведінки у міжособистісних ситуаціях.

Стиль суперництва ($M=5,69$; $SD=1,89$) проявляється на середньому рівні, що свідчить про помірну наполегливість у відстоюванні власних інтересів. Таким чином, можна зробити висновок, що в досліджуваній групі спостерігається поєднання стратегій, спрямованих як на уникнення конфлікту, так і на його конструктивне вирішення, при цьому агресивні прояви залишаються на помірному рівні.

З метою дослідження взаємозв'язків між самооцінкою та особливостями конфліктної поведінки, було здійснено кореляційний аналіз за Пірсоном. Цей аналіз охоплював показники самооцінки, отримані за методикою Будасі,

показники агресивності з опитувальника Басса-Даркі, а також стилі поведінки в конфлікті, визначені за методикою Т.Кілмана.

До подальшого аналізу були прийняті виключно кореляційні зв'язки, що досягли статистичної значущості на рівні $p \leq 0,05$.

Табл.2.5

Статистично значущі кореляційні зв'язки (за Пірсоном)

Показники	r	p
Самооцінка - Почуття провини	-0,395	0,025

Примітка. У таблиці подано лише статистично значущі коефіцієнти кореляції Пірсона ($p \leq 0,05$).

За результатами аналізу встановлено статистично значущий зворотний зв'язок між рівнем самооцінки та почуттям провини ($r = -0,395$; $p = 0,025$). Це свідчить про те, що підвищення рівня самооцінки супроводжується зменшенням схильності до виникнення почуття провини. Водночас нижчий рівень самооцінки асоціюється з підвищеною схильністю до самозвинувачення та посиленого емоційного дискомфорту.

Для візуального відображення системи статистично значущих взаємозв'язків між показниками було побудовано кореляційну пляєду (Рис. 2.2).

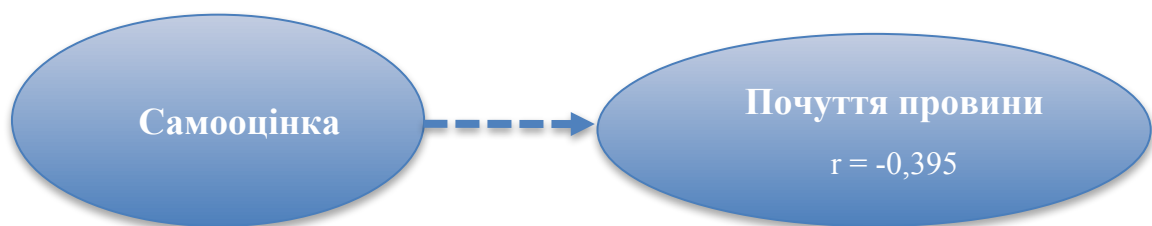

Рис.2.2 Кореляційна пляєда статистично значущих взаємозв'язків

Інших статистично значущих зв'язків між показниками самооцінки та конфліктної поведінки (агресивністю та стилями поведінки в конфлікті) виявлено не було.

За результатами емпіричного дослідження гіпотеза про наявність статистично значущого взаємозв'язку між рівнем самооцінки та проявами

конфліктної поведінки не отримала повного підтвердження. Встановлено лише зворотний зв'язок між рівнем самооцінки та почуттям провини, що свідчить про опосередкований вплив самооцінки на емоційні аспекти реагування у конфліктних ситуаціях.

Отримані результати можуть бути зумовлені низкою обмежень дослідження:

невеликим обсягом вибірки ($N = 32$);

нерівномірним розподілом респондентів за рівнем самооцінки (лише 1 особа із заниженою самооцінкою).

З метою виявлення прихованих психологічних чинників, що об'єднують окремі показники агресивності та стилів поведінки в конфліктних ситуаціях, було проведено факторний аналіз методом головних компонентів з варімакс-обертанням.

Для забезпечення коректності факторного аналізу, було спочатку оцінено придатність даних. Коефіцієнт КМО (0,461) показав прийнятну адекватність вибірки, а значущий тест Бартлетта ($p=0,000$) підтвердив наявність взаємозв'язків між змінними, що дозволило застосувати факторний аналіз.

В результаті, було виявлено п'ять факторів, які пояснюють 80.3% загальної дисперсії, що свідчить про високу ефективність отриманої моделі.

Табл.2.6

Повна пояснена дисперсія за факторним аналізом

Фактор	Вага	%Дисперсії	Кумулятивний %	Показники з високими навантаженнями
Фактор 1	4,12	27,45	27,45	Фізична агресія, непряма агресія, роздратування, образа, негативізм
Фактор 2	2,36	15,73	43,18	Індекс агресії, індекс ворожості, почуття

				провини
Фактор 3	1,89	12,61	55,79	Суперництво, уникнення
Фактор 4	1,42	9,47	65,26	Компроміс
Фактор 5	1,18	7,86	73,12	Співпраця

Примітка. Виділення факторів здійснювалося методом головних компонентів. До аналізу включено фактори з власними значеннями понад 1, що відповідає критерію Кайзера.

Фактор 1. У першому факторі — “Агресивно-емоційний компонент” — виявлено факторні навантаження за такими шкалами: непряма агресія (0,826), роздратування (0,806), образа (0,798), фізична агресія (0,782), індекс ворожості (0,816), негативізм (0,672) та індекс агресії (0,376). Сукупність цих показників свідчить про переважання агресивно-емоційних проявів у структурі конфліктної поведінки особистості.

Поєднання високих значень за шкалами фізичної та непрямой агресії, роздратування і образи вказує на тенденцію до імпульсивних, емоційно заряджених реакцій у міжособистісному спілкуванні. Для людей із вираженим цим фактором характерне накопичення негативних емоцій, підвищена чутливість до фрустрації та схильність до відкритого або опосередкованого прояву агресії в умовах міжособистісної напруги.

Високі навантаження за шкалами індексу агресії та індексу ворожості демонструють закріплену установку на конфронтаційне сприйняття соціальної взаємодії. Це може призводити до перекрученої інтерпретації поведінки інших як загрозової чи несправедливої, що підсилює ризик загострення конфліктів і знижує ефективність конструктивного спілкування.

Загалом, перший фактор відображає агресивно-емоційну модель реагування, що характеризується підвищеним рівнем емоційної напруги, недостатнім контролем над негативними емоціями та схильністю до конфліктних дій, які здебільшого базуються на афективних імпульсах, а не на раціональному аналізі ситуації.

Фактор 2. “Внутрішня напруга та почуття провини” — охоплює такі показники, як почуття провини (0,779), індекс агресії (0,753) та індекс ворожості (0,511). Сукупність цих змінних свідчить про домінування внутрішньо спрямованих емоційних переживань, що супроводжуються значно підвищеним рівнем напруження та амбівалентним ставленням до власної поведінки у конфліктних обставинах.

Яскраво виражене факторне навантаження за шкалою почуття провини засвідчує схильність особистості до самоосуду, глибокої емоційної відповідальності та самозвинувачень за ситуації, пов’язані з конфліктами. Наявність високих показників за індексами агресії та ворожості додатково свідчить про те, що агресивні імпульси не завжди набувають явного зовнішнього прояву. Натомість вони можуть трансформуватися у внутрішній стан напруження і супроводжуватись негативними емоціями, спрямованими на самого себе.

Зазначені особливості формують певний психологічний профіль, який характеризується наявністю внутрішнього конфлікту між агресивними тенденціями та прагненням підтримувати соціально прийнятні моделі поведінки. У контексті міжособистісних взаємин це може виявлятися як схильність до прихованої чи стриманої конфліктності та уникання ситуацій відкритого протистояння, водночас супроводжуючись інтенсивним емоційним дискомфортом.

Таким чином, другий фактор втілює внутрішньо спрямований тип реагування на конфлікти, який характеризується високим рівнем напруги, схильністю до самоосмислення крізь призму почуття провини та прихованою внутрішньою агресією. Ці ознаки суттєво ускладнюють процес конструктивної емоційної саморегуляції у ситуаціях конфлікту.

Фактор 3. Третій фактор — “Полярні стратегії поведінки в конфлікті” — об’єднує показники суперництва (0,847) та уникання (-0,877), які мають протилежні факторні навантаження. Це вказує на наявність двох полярних стратегій реагування у конфліктних ситуаціях, які демонструють різні підходи

до поведінкових моделей залежно від особистого сприйняття обставин та рівня готовності до взаємодії.

Високий позитивний показник у шкалі суперництва свідчить про схильність до активного захисту власних інтересів, прагнення переважати та досягати своїх цілей навіть ціною інтересів опонента. Такий підхід часто супроводжується жорстким стилем спілкування та підвищеним ризиком загострення конфлікту.

З іншого боку, від'ємне значення у шкалі уникнення сигналізує про іншу тенденцію — уникнення конфліктної взаємодії, пасивність у вирішенні суперечностей та бажання зменшити рівень емоційного напруження через дистанціювання. У реальних міжособистісних стосунках це може спричинити віддалення чи прихований характер конфліктів.

Поєднання цих протилежних поведінкових стратегій у межах одного фактора свідчить про нестабільність у виборі підходу до конфліктних ситуацій. Рішення між активним протистоянням і повним відстороненням зазвичай залежить від конкретного контексту, а не від чітко сформованих конструктивних навичок комунікації.

Отже, третій фактор ілюструє полярний тип конфліктної поведінки, для якої характерні коливання між схильністю до суперництва та уникненням. Це може створювати труднощі у формуванні стабільних і дієвих рішень в умовах міжособистісних конфліктів.

Фактор 4. “Компромісна стратегія взаємодії в конфлікті” — представлений показником компромісу (0,912), що підкреслює його ключову важливість у структурі даного аспекту. Значне факторне навантаження за цією шкалою вказує на схильність особистості до пошуку взаємоприйнятних рішень у конфліктних ситуаціях, при цьому враховуються інтереси обох сторін.

Стратегія компромісу характеризується прагненням зменшити напруженість у взаємодії, готовністю поступатися окремими позиціями та уникати крайніх форм конфронтації. Люди, для яких цей фактор є виразним,

зазвичай демонструють високий рівень соціальної гнучкості, вміння вести переговори та орієнтуються на збереження робочих або міжособистіних стосунків.

Однак надмірне акцентування на компромісі як основній стратегії не завжди гарантує найкраще вирішення конфлікту. Знайдене рішення часто може мати лише тимчасовий характер і не задовольняти повною мірою глибинні потреби учасників. У результаті конфлікт може з'являтися знову в іншій формі чи за інших обставин.

Отже, четвертий фактор відображає прагнення до поміркованого та регулятивного підходу у вирішенні конфліктів. Цей підхід сприяє підтриманню стабільності міжособистісних відносин, але для досягнення довготривалого позитивного ефекту потребує доповнення іншими конструктивними стратегіями.

Фактор 5. “Співпраця як конструктивна стратегія вирішення конфлікту” — пов’язаний із показником співпраці, який демонструє здатність особистості орієнтуватися на спільний пошук рішень у конфліктних ситуаціях, враховуючи інтереси всіх сторін. Домінуюче значення цього показника у структурі фактора вказує на прагнення до відкритого спілкування, взаєморозуміння та досягнення взаємовигідного результату.

Люди з високою враженістю цього чинника зазвичай сприймають конфлікти не як загрозу міжособистісним стосункам, а як можливість їх вирішити через діалог та співпрацю. Такий підхід включає активну участь у процесі обговорення, готовність враховувати точку зору іншої сторони та спрямованість на тривале збереження позитивних взаємин.

Виокремлення фактора співпраці свідчить про те, що конструктивні стилі поведінки в конфліктних ситуаціях мають незалежну психологічну цінність і не зводяться лише до мінімізації проявів агресії.

Таким чином, співпраця може бути важливим ресурсом для регулювання конфліктної поведінки, а також індикатором зрілих форм міжособистісної взаємодії.

Отже, проведений факторний аналіз дозволив виявити латентні структури, що об'єднують окремі показники агресивності та стилів поведінки в конфліктних ситуаціях. У результаті було виділено п'ять факторів, які сумарно пояснюють значну частку загальної дисперсії показників.

Перший фактор об'єднав шкали, пов'язані з різними формами агресії та ворожості, що дозволяє інтерпретувати його як агресивно-емоційний компонент конфліктної поведінки. Другий фактор відобразив поєднання почуття провини з індексами агресії та ворожості, що може свідчити про внутрішньо спрямований тип емоційного реагування. Третій фактор репрезентував полярні поведінкові стратегії – суперництво та уникнення. Окремими факторами були представлені компроміс і співпраця як самостійні стилі регулювання конфліктів.

Отримані результати свідчать про багатоконпонентну структуру конфліктної поведінки, у якій можна виокремити як деструктивні (агресивні), так і конструктивні (співпраця, компроміс) аспекти реагування.

Разом із тим, з огляду на невеликий обсяг вибірки та обмежені показники адекватності факторизації, результати аналізу мають попередній характер і потребують подальшої перевірки на ширшій вибірці. Тому інтерпретація виділених факторів здійснюється з обережністю.

2.3. Практичні рекомендації щодо зниження конфліктності через розвиток здорової самооцінки

Результати емпіричного дослідження засвідчили наявність статистично значущого зворотного зв'язку між рівнем самооцінки та почуттям провини як емоційним компонентом реагування у міжособистісних взаємодіях. Водночас прямих зв'язків між рівнем самооцінки та показниками агресивності чи стилями поведінки у конфлікті виявлено не було.

Отримані дані дозволяють припустити, що самооцінка може виступати опосередкованим чинником регуляції конфліктної поведінки через вплив на внутрішні емоційні переживання особистості.

На основі теоретичного аналізу та емпіричних результатів можна запропонувати такі практичні рекомендації.

1. Формування реалістичного та позитивного ставлення до власного “Я”

Оскільки існує зв'язок між самооцінкою та почуттям провини, необхідно впроваджувати практики, спрямовані на зниження надмірної самокритики та розвиток самоприйняття. До таких практик належать:

- ◇ Усвідомлення та актуалізацію особистісних ресурсів і сильних сторін;
- ◇ Застосування технік самопідтримки та позитивного внутрішнього діалогу;
- ◇ Роботу з ірраціональними переконаннями щодо власної “недостатності” або “неповноцінності”.

2. Розвиток емоційної саморегуляції та емоційної усвідомленості

Враховуючи виявлені кореляції між агресією, ворожістю та фізичною агресією, критично важливим є розвиток умінь керувати емоціями. Для цього пропонується:

- ◇ Проведення тренінгів з розвитку емоційної грамотності;
- ◇ Використання вправ спрямованих на розпізнавання та вербалізацію власних емоційних станів;
- ◇ Навчання соціально прийнятним і конструктивним способам вираження гніву та напруження.

3. Формування конструктивних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях

Виявлена нестабільність у виборі стратегій суперництва та уникнення вказує на необхідність цілеспрямованого формування більш адаптивних та

конструктивних підходів до конфліктів. З цією метою пропонується реалізація наступних заходів:

- ◇ Тренінги з асертивної поведінки, спрямовані на формування здатності відстоювати власну позицію без порушення меж інших;
- ◇ Розвиток комунікативних навичок активного слухання та аргументованого висловлення думок;
- ◇ Навчання стратегіям співпраці та пошуку компромісних рішень.

4. Індивідуальне психологічне консультування

Для осіб із вираженими проявами агресії, почуття провини або низької самооцінки ефективною є індивідуальна психологічна робота, спрямована на:

- ◇ Корекцію негативного образу “Я”;
- ◇ Формування впевненості у власних можливостях;
- ◇ Опрацювання внутрішніх особистісних конфліктів;
- ◇ Розвиток навичок емоційної та поведінкової саморегуляції.

Індивідуальний підхід дозволяє врахувати особистісні особливості кожного клієнта та забезпечити більш стійкі позитивні зміни.

Таким чином, розвиток адекватної самооцінки може розглядатися як психологічний ресурс, що сприяє зниженню внутрішньої емоційної напруги та формуванню більш конструктивних моделей поведінки у конфліктних ситуаціях.

Висновки до розділу 2

У другому розділі дипломної роботи представлено результати емпіричного дослідження взаємозв'язку між рівнем самооцінки та проявами конфліктної поведінки. Для збору даних було використано методику оцінки самооцінки С. Будассі, опитувальник агресивності А. Басса – А. Даркі та методику визначення стилів поведінки у конфлікті К. Томаса – Р. Кілмана. Обробка результатів здійснювалася із застосуванням описової статистики, кореляційного та факторного аналізів.

Аналіз описових статистичних показників засвідчив, що у вибірці переважає середній рівень самооцінки, а крайні значення представлені незначною кількістю респондентів. Показники агресивності загалом перебувають у межах середніх значень, що свідчить про відсутність виражених деструктивних тенденцій у досліджуваній групі. У структурі стилів поведінки в конфлікті переважає середній рівень вираженості всіх стратегій, що відображає варіативність підходів до вирішення міжособистісних суперечностей.

Кореляційний аналіз не виявив статистично значущих прямих зв'язків між рівнем самооцінки та показниками агресивності або стилями поведінки в конфлікті. Водночас встановлено статистично значущий зворотний зв'язок середньої сили між самооцінкою та почуттям провини, що дозволяє припустити вплив рівня самооцінки на внутрішні емоційні аспекти реагування у конфліктних ситуаціях.

Таким чином, гіпотеза про наявність статистично значущого взаємозв'язку між рівнем самооцінки та показниками конфліктної поведінки отримала часткове емпіричне підтвердження. Виявлений зв'язок стосується емоційного компонента (почуття провини), тоді як взаємозв'язків із поведінковими показниками агресивності та стилями реагування встановлено не було. Отримані результати можуть бути пов'язані з особливостями вибірки ($N = 32$) та нерівномірним розподілом респондентів за рівнем самооцінки, що обмежує можливість узагальнення отриманих даних.

Факторний аналіз дозволив виокремити п'ять латентних факторів, що відображають агресивно-емоційні, внутрішньо напружені та поведінкові компоненти конфліктного реагування. Разом із тим, з огляду на обмежений обсяг вибірки, результати факторного аналізу мають попередній характер та потребують подальшої перевірки.

Отже, результати дослідження засвідчують багатокomпонентну природу конфліктної поведінки та опосередкований характер зв'язку між самооцінкою

й емоційними аспектами реагування, що відкриває перспективи для подальших емпіричних досліджень.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання бакалаврської роботи було здійснено теоретико-емпіричне дослідження взаємозв'язку між рівнем самооцінки та проявами конфліктної поведінки особистості. Відповідно до визначеної мети й поставлених завдань було проаналізовано наукові підходи до розуміння феномену самооцінки та конфліктності, а також проведено емпіричне дослідження їхніх психологічних зв'язків у студентської молоді.

У теоретичній частині роботи узагальнено сучасні підходи до трактування самооцінки як регулятивного компоненту самосвідомості, що впливає на емоційне реагування та міжособистісну взаємодію. Конфліктність розглянуто як багатокомпонентну характеристику, яка проявляється через агресивність, ворожість та особливості поведінки в конфліктних ситуаціях.

Результати емпіричного дослідження засвідчили, що у вибірці переважає середній рівень самооцінки та помірні показники агресивності. У структурі стилів поведінки в конфлікті не виявлено чітко домінуючої стратегії, що свідчить про варіативність моделей реагування.

Кореляційний аналіз не виявив статистично значущих прямих зв'язків між рівнем самооцінки та показниками агресивності або стилями поведінки у конфлікті. Водночас встановлено зворотний зв'язок середньої сили між самооцінкою та почуттям провини, що дозволяє припустити опосередкований вплив самооцінки на внутрішні емоційні аспекти реагування в конфліктних ситуаціях. Таким чином, гіпотеза про наявність прямого взаємозв'язку між рівнем самооцінки та проявами конфліктної поведінки не отримала повного емпіричного підтвердження.

Факторний аналіз дозволив окреслити можливу латентну структуру досліджуваних показників та виокремити агресивно-емоційні й поведінкові компоненти конфліктного реагування. Разом із тим, з огляду на обмежений обсяг вибірки, отримані факторні моделі мають попередній характер.

Отже, результати дослідження засвідчують складний і багатокомпонентний характер конфліктної поведінки та свідчать про необхідність подальшого вивчення ролі самооцінки у системі психологічних чинників, що впливають на міжособистісну взаємодію.

Отримані дані можуть бути використані у практичній роботі психолога, зокрема в програмах розвитку адекватної самооцінки, емоційної саморегуляції та формування конструктивних стратегій поведінки в конфлікті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієвська Н. В. Психологія конфлікту : навч.посіб. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2017. 320 с.
2. Бойко О. Т., Горун Г. Р. Самооцінка як чинник особистісного розвитку студентської молоді. Львів: ЛьвДУВС, 2022.
3. Гайдук І. В. Соціально-психологічні детермінанти самооцінки. Одеса: ОНУ, 2021. 200 с.
4. Гончаренко М. Психологія особистості в соціальних контекстах. Київ: Академія, 2022. 312 с.
5. Довженко В. І. Конфліктність і риси характеру. Львів: Видавництво ЛНУ, 2020. 250 с.
6. Єременко Л. В., Ісакова О. І., Шлеїна Л. І., Зімонова О. В. Аналіз підходів до розуміння конфліктності як якості особистості в соціальній психології. Наукові праці. Запоріжжя, 2023. С. 63–73.
7. Єременко Л. В., Кравченко О. М. Конфліктність як властивість особистості: психологічні підходи до аналізу. Мелітополь: ТДАТУ, 2023.
8. Журенко М. В. Самооцінка і соціальна адаптація молоді. Київ: "Ранок", 2018. 220 с.
9. Зошій І. В. Дослідження агресивності особистості: психолого-педагогічний аналіз. Теорія і практика управління в умовах суспільних викликів і трансформацій: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (06 червня 2019 р.). Львів. 2019. 21 с.
10. Іванова Н., Петренко А. Психологія самооцінки і конфліктної поведінки. Вісник Національного університету, 2023. №5, с. 45–56.
11. Коваленко О. В. Психологія особистості: навч. Посібник, Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 280 с.
12. Ковальчук С. Психологія соціальної поведінки. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 300 с.

13. Коляденко С. Самооцінка як фактор становлення особистості. Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 2021. Вип. 70. С. 197-201.
14. Котлова Л. В. Психологія особистості: теоретичні підходи і сучасні дослідження. Київ: Освіта, 2018. 280 с.
15. Михайлишин У. Б. Вплив самооцінки на конфліктну поведінку підлітків. Ужгород: УжНУ, 2021. 33-35 с.
16. Новак В. І. Психологія конфлікту та його розв'язання. Львів: Видавництво ЛНУ, 2020. 290 с.
17. Петренко А. М. Самооцінка: теорія та практика. Харків: Фоліо, 2019. 230 с.
18. Романенко М. І. Психологія особистості: міжособистісні конфлікти. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 300 с.
19. Сидоренко Ю. В. Психологія конфліктності: основні поняття. Одеса: ОНУ, 2020. 180 с.
20. Стеценко О. В. Самооцінка як психолого-педагогічна категорія: монографія. Харків: ХНПУ, 2018. 256 с.
21. Ткаченко Г. Психологічні особливості громадянської ідентичності студентської молоді. Київ: Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Psychology, 2025.
22. Ушакова І. М. Самооцінка як основа психологічного захисту особистості. Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 17. Харків, НУЦЗУ, 2015. С. 285-293
23. Федоренко О. М. Соціальна психологія особистості. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 270 с.
24. Черненко С. Психологія конфлікту: теорія і практика. Київ: Освіта, 2020. 310 с.
25. Шилин Д. С. Психологічні особливості самооцінки в юнацькому віці. Інсайт : психологічні виміри суспільства: матер. міжнар. конф. / ред. кол.:

- I. С. Попович, С. І. Бабатіна, І. Р. Крупник та ін. Херсон: ВД «Гельветика», 2019. Вип. 1(16). 304 с.
26. Шевченко І. В. Психологічні механізми конфлікту. Одеса: ОНУ, 2019. 200 с.
27. Яновська Т. Психологічні особливості прояву конфліктної поведінки підлітків із різним рівнем самооцінки. Психологічна особистість: теорія і практика, 2016.
28. Bandura A. Toward a Psychology of Human Agency: Pathways and Reflections. *Perspectives on Psychological Science*, 2018. Vol. 13, Issue 2, pp. 130–136.
29. Berkowitz L. The Frustration-Aggression Hypothesis: An Examination and Reformulation. *Psychological Bulletin*, 2016. Vol. 142, Issue 6, pp. 595–622.
30. Diener E., Oishi S., Lucas R. E. National Accounts of Subjective Well-Being. *American Psychologist*, 2018. Vol. 73, №2, pp. 234–244.
31. Dweck C. S. *Mindset: Changing the Way You Think to Fulfil Your Potential (Updated Edition)*. New York: Random House, 2017. 320 p.
32. Gross J. J. Emotion Regulation: Current Status and Future Prospects. *Psychological Inquiry*, 2015. Vol. 26, Issue 1, pp. 1–26.
33. Harter S. *The Construction of the Self: Developmental and Sociocultural Foundations*. New York: Guilford Press, 2015. 400 p.
34. Joseph S. Carl Rogers' Person-Centered Approach: Applications in Contemporary Psychology. *Journal of Humanistic Psychology*, 2017. Vol. 57, Issue 4, pp. 397–410.
35. Leary M. R. *Emotional Responses to Interpersonal Rejection*. New York: Oxford University Press, 2015. 280 p.
36. Orth U., Robins R. W. *Development of Self-Esteem Across the Lifespan*. New York: Routledge, 2019. 352 p.
37. Schneider J., Wright D. Erving Goffman: Contemporary Applications of the Dramaturgical Perspective. *Symbolic Interaction*, 2018. Vol. 41, Issue 2, pp. 131–147.

38. Schmitt D. P., Allik J. Simultaneous Administration of the Rosenberg Self-Esteem Scale in 53 Nations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2016. Vol. 89, №4, pp. 623–642.

39. Schwartz S. J. Eriksonian Perspectives on Identity Development. In: *The Oxford Handbook of Identity Development*. Oxford: Oxford University Press, 2016. 600 p.

40. Veldbrekht O., Zinchenko N., Tavrovetska N. Rosenberg Self-Esteem Scale: Ukrainian Adaptation and Psychometric Properties. *Insight: The Psychological Dimensions of Society*, 2025. №13, C. 142–172.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика С.Будасці

Мета: визначення рівня самооцінки особистості шляхом порівняння образу “Я-реального” та “Я-ідеального”

Інструкція: із запропонованого переліку якостей необхідно обрати ті, які, на Вашу думку, найбільш характерні для вас (образ “Я-реальне”), та ті, якими ви хотіли б володіти (образ “Я-ідеальне”). Далі кожній обраній якості присвоюється ранг відповідно до її значущості

Акуратність	Безпечність	Вдумливість	Гордість
Сприйнятливність	Запальність	Гуманність	Щирість
Життєрадісність	Сором'язливість	Злопам'ятність	Примхливість
Мрійливість	Помисливість	Мстивість	Надійність
Нерішучість	Нестриманість	Чарівність	Вразливість
Підозрілість	Принциповість	Розбещеність	Привітність
Самокритичність	Стриманість	Справедливість	Співчуття
Працьовитість	Боягузтво	Переконання	Захопленість
Доброта	Заздрісність	Повільність	Ніжність
Грубість	Дбайливість	Легковір'я	Наполегливість
Обережність	Педантичність	Сором'язливість	Черствість
Чуйність			

Обробка результатів та формули:

Для обчислення коефіцієнта спочатку потрібно визначити різницю між рангами d_1 і d_2 для кожної якості, після чого внести отримані значення у колонку d протоколу дослідження. Далі кожну різницю рангів d необхідно піднести до квадрату $(d_1 - d_2)^2$ і записати результат у колонку d^2 . Потім слід порахувати суму всіх квадратів різниці рангів d^2 та використати її у формулі:

$$r = 1 - 0,00075 \times d^2$$

де, r є коефіцієнтом кореляції, який визначає рівень особистості

Інтерпретація:

$r = 0,75 - 1,00$ — завищена самооцінка;

$r = 0,40 - 0,74$ — адекватна;

$r < 0,40$ — занижена самооцінка;

від'ємні значення свідчать про внутрішній конфлікт образу "Я".

Опитувальник стилів поведінки у конфлікті (К.Томас - Р.Кілман)

Мета: визначення провідного стилю поведінки особистості у конфліктних ситуаціях

Інструкція: Вам пропонується 30 пар тверджень (А і Б). У кожній парі необхідно вибрати лише одне твердження, яке найбільше відповідає вашій типовій поведінці у конфліктній ситуації.

Текст:

1. А. Іноді я надаю можливість іншим взяти на себе взяти відповідальність за вирішення спірного питання

Б. Краще ніж обговорювати, в чому ми розходимося, я намагаюся звернути увагу на те, з чим ми згодні

2. А. Я намагаюся знайти компромісне рішення

Б. Я намагаюся залагодити справу з урахуванням усіх інтересів іншого та моїх власних

3. А. Зазвичай я наполегливо прагну домогтися свого

Б. Я намагаюся заспокоїти іншого та зберегти наші стосунки

4. А. Я намагаюся знайти компромісне рішення

Б. Іноді я жертвую своїми власними інтересами заради інтересів іншої людини

5. А. Улагоджуючи спірну ситуацію, я постійно намагаюся знайти підтримку в іншого

Б. Я намагаюся зробити все, щоб уникнути марної напруженості

6. А. Я намагаюся уникнути неприємностей для себе

Б. Я намагаюся досягти свого

7. А. Я намагаюся відкласти вирішення спірного питання, щоб згодом вирішити його остаточно

Б. Я вважаю за можливе в чомусь поступитися, щоб досягти бажаного

8. А. Зазвичай я наполегливо прагну домогтися свого

Б. Я насамперед намагаюся ясно визначити те, в чому полягають спільні інтереси

9. А. Думаю, що не завжди варто хвилюватися через якісь розбіжності, що виникають

Б. Я докладаю зусиль, щоб досягти свого

10. А. Я твердо прагну досягти свого

Б. Я намагаюся знайти компромісне рішення

11. А. Насамперед я намагаюся ясно визначити, у чому полягають спірні питання

Б. Я намагаюся заспокоїти іншого, і, головним чином, зберегти наші стосунки

12. А. Найчастіше я уникаю займати позицію, яка може спричинити суперечки

Б. Я даю можливість іншим залишитись при своїй думці, якщо вони теж йдуть мені назустріч

13. А. Я пропоную компромісний варіант

Б. Я наполягаю, щоб було зроблено по-моєму

14. А. Я повідомляю іншого про свою точку зору і питаю про його думку

Б. Я намагаюся показати іншому логіку та переваги моїх поглядів

15. А. Я намагаюся заспокоїти іншого і, головним чином, зберегти наші стосунки

Б. Я намагаюся зробити так, щоб уникнути напруженості

16. А. Я намагаюся не зачепити почуттів іншого

Б. Я намагаюся переконати іншого у перевагах моєї позиції

17. А. Зазвичай я наполегливо намагаюся досягти свого

Б. Я намагаюся зробити все, щоб уникнути марної напруженості

18. А. Якщо це зробить іншого щасливим, дам йому можливість наполягати на своєму

Б. Я даю можливість іншому в чомусь залишитись при своїй думці, якщо він також йде мені назустріч

19. А. Насамперед я намагаюся ясно визначити те, в чому полягають усі порушені питання та інтереси

Б. Я намагаюся відкласти вирішення спірного питання для того, щоб згодом вирішити його остаточно

20. А. Я намагаюся негайно подолати наші розбіжності

Б. Я намагаюся знайти найкраще поєднання вигод та втрат для обох сторін

21. А. Ведучи переговори, я намагаюся бути уважним до бажань іншого

Б. Я завжди схильюся до прямого обговорення проблем та їх спільного рішення

22. А. Я намагаюся знайти позицію, яка знаходиться посередині між моєю позицією та точкою зору іншої людини

Б. Я відстоюю свої бажання

23. А. Я майже завжди стурбований тим, щоб задовольнити бажання оточуючих

Б. Іноді я надаю можливість іншим взяти на себе відповідальність за вирішення спірного питання

24. А. Якщо позиція іншого здається мені дуже важливою, я намагатимусь піти назустріч його бажанням

Б. Я намагаюся переконати іншого прийти до компромісу

25. А. Я намагаюся показати іншому логіку та переваги моїх поглядів

Б. Ведучи переговори, я намагаюся бути уважним до бажань іншого

26. А. Я пропоную компромісну позицію

Б. Я майже завжди стурбований тим, щоб задовольнити бажання оточуючих

27. А. Найчастіше я уникаю займати позицію, яка може спричинити суперечки

Б. Якщо це зробить іншого щасливим, я дам йому можливість наполягати на своєму

28. А. Зазвичай я наполегливо прагну домогтися свого

Б. Улагоджуючи ситуацію, я зазвичай намагаюся знайти підтримку в іншого

29. А. Я пропоную компромісну позицію

Б. Думаю, що не завжди варто хвилюватися через якісь розбіжності, що виникають

30. А. Я намагаюся не зачепити почуттів іншого

Б. Я завжди займаю таку позицію у спірному питанні, щоб ми спільно з іншою людиною могли досягти успіху

Обробка

результатів:

Кількість балів, яку ви набрали за кожною шкалою, визначає тенденції дотримання відповідної поведінки в конфліктних ситуаціях. Бали підраховуються за наведеним далі ключем

№ з/п	Суперництво	Співпраця	Компроміс	Уникнення	Пристосування
1				а	б
2		б	а		
3	а				б
4			а		б
5		а		б	
6	б			а	
7			б	а	
8	а	б			
9	б			а	
10	а		б		
11		а			б
12			б	а	
13	б		а		
14	б	а			
15				б	а
16	б				а
17	а			б	
18			б		а
19		а		б	
20		а	б		
21		б			а
22	б		а		
23		а		б	
24			б		а
25	а				б
26		б	а		
27				а	б
28	а	б			
29			а	б	
30		б			а

Опитувальник агресивності Басса-Даркі

Мета: діагностика форм агресивних та ворожих реакцій особистості

Інструкція: на кожне твердження необхідно відповісти “так” або “ні” залежно від того, чи відповідає воно вашій типовій поведінці

Текст:

1. Іноді я не можу впоратися з бажанням заподіяти шкоду іншим
2. Іноді я пліткую про людей, яких не люблю
3. Я легко дратуюсь, але швидко заспокоююсь
4. Якщо мене не попросять по-доброму, я не виконаю
5. Я не завжди отримую те, що мені належить
6. Я знаю, що люди говорять про мене за мою спиною
7. Якщо я не схвалюю поведінку друзів, я даю їм це відчути
8. Коли мені доводилося обманювати когось, я відчував болючі докори совісті
9. Мені здається, що я не здатний вдарити людину
10. Я ніколи не дратуюсь настільки, щоб кидатися предметами
11. Я завжди поблажливий до чужих недоліків
12. Якщо мені не подобається встановлене правило, мені хочеться порушити його
13. Інші вміють майже завжди користуватися сприятливими обставинами
14. Я тримаюся насторожено з людьми, які ставляться до мене більш дружньо, ніж я очікував
15. Я часто буваю не згоден з людьми
16. Іноді мені на думку спадають думки, яких я соромлюся
17. Якщо хтось першим ударить мене, я не відповім йому
18. Коли я дратуюсь, я лясаю дверима
19. Я набагато дратівливіший, ніж здається
20. Якщо хтось уявляє себе начальником, я завжди чиняю йому всупереч
21. Мене трохи засмучує моя доля

22. Я думаю, що багато людей не люблять мене
23. Я не можу втриматися від суперечки, якщо люди не згодні зі мною
24. Люди, які ухиляються від роботи, повинні відчувати почуття провини
25. Той, хто ображає мене та мою сім'ю напрошується на бійку
26. Я не здатний на грубі жарти
27. Мене охоплює лють, коли з мене насміхаються
28. Коли люди вдають із себе начальників, я роблю все, щоб вони не поводитися зарозуміло
29. Майже щотижня я бачу когось, хто мені не подобається
30. Досить багато людей заздять мені
31. Я вимагаю, щоб люди шанували мене
32. Мене пригнічує те, що я мало роблю для батьків
33. Люди, які постійно виводять вас, заслуговують на те, щоб їх “клацнули по носу”
34. Я ніколи не буваю похмурий від злості
35. Якщо до мене ставляться гірше, ніж я того заслуговую, я не засмучуюсь
36. Якщо хтось виводить мене з себе, я не звертаю уваги
37. Хоча я і не показую цього, іноді я відчуваю заздрість
38. Іноді мені здається, що з мене сміються
39. Навіть якщо я злюсь, я не вдаюся до “сильних” виразів
40. Мені хочеться, щоб мої гріхи були прощені
41. Я рідко даю здачі, навіть якщо хтось мене вдарить
42. Коли виходить не по-моєму, я іноді ображаюся
43. Іноді люди дратують мене однією своєю присутністю
44. Немає людей, яких би я по-справжньому ненавидів
45. Мій принцип: “Ніколи не довіряти чужинцям”
46. Якщо хтось дратує мене, я готовий сказати, що я про нього думаю
47. Я роблю багато такого, про що згодом шкодую
48. Якщо я розлючусь, я можу вдарити кого-небудь
49. З дитинства я ніколи не виявляв спалахів гніву

50. Я часто почуваюся як порохова бочка, готовий вибухнути
51. Якби всі знали, що я відчуваю, мене вважали б людиною, з якою нелегко працювати
52. Я завжди думаю про те, які таємні причини змушують людей робити щось приємне для мене
53. Коли на мене кричать, я починаю кричати у відповідь
54. Невдачі засмучують мене
55. Я б'юся не рідше і не частіше ніж інші
56. Я можу згадати випадки, коли я був настільки злий, що хапав річ, що потрапила мені під руку, і ламав її
57. Іноді я відчуваю, що готовий першим розпочати бійку
58. Іноді я відчуваю, що життя чинить зі мною несправедливо
59. Раніше я думав, що більшість людей говорять правду, але тепер я не вірю в це
60. Я лаюся тільки зі злості
61. Коли я роблю неправильно, мене мучить совість
62. Якщо для захисту своїх прав мені потрібно застосовувати фізичну силу, я застосовуюю її
63. Іноді я висловлюю свій гнів тим, що стукаю кулаком по столу
64. Я буваю грубуватий по відношенню до людей, які мені не подобаються
65. У мене немає ворогів, які хотіли б мені нашкодити
66. Я не вмю поставити людину на місце, навіть якщо вона на те заслуговує
67. Я часто думаю, що жив неправильно
68. Я знаю людей, які здатні довести мене до бійки
69. Я не засмучуюсь через дрібниці
70. Мені рідко спадає на думку, що люди намагаються роздратувати або образити мене
71. Я часто лише погрожую людям, хоч і не збираюся нічого їм робити
72. Останнім часом я став занудою
73. У суперечці я часто підвищую голос

74. Я намагаюся зазвичай приховувати своє погане ставлення до людей

75. Я краще погоджуся з чимось, ніж буду сперечатися

Шкали: фізична агресія, вербальна агресія, непрямая агресія, негативізм, роздратування, підозрілість, образа, почуття провини

Обробка результатів:

Форма агресії	“Так”	“Ні”	Коефіцієнт (К)
Фізична агресія	1, 25, 33, 41, 48, 55, 62, 68	9, 17	11
Вербальна агресія	7, 15, 23, 31, 46, 53, 60, 71, 73	39, 66, 74, 75	8
Непряма агресія	2, 10, 18, 34, 42, 56, 63	26, 49	13
Негативізм	4, 12, 20, 28	36	20
Роздратування	3, 19, 27, 43, 50, 57, 64, 72	11, 35, 69	9
Підозрілість	6, 14, 22, 30, 38, 45, 52, 59	65, 70	11
Образа	5, 13, 21, 29, 37, 44, 51, 58	-	13
Почуття провини	8, 16, 24, 32, 40, 47, 54, 61, 67	-	11

Збіг з відповіддю оцінюється в 1 бал. Сума балів множиться на коефіцієнт (К)

Індекс агресивності: (фізична агресія + вербальна + непрямая) : 3

Індекс ворожості: (образа + підозрілість) : 2

Статистичні таблиці результатів дослідження (SPSS)

Кореляції

		Буд ассі	ІА	ІВ	Фізи чна агресія	Роздратува ння	Пров ина	Суперниц тво	Співпр аця	Уникне ння
Оцінка	Кореляція	1***	-,0	,09	,189*		-,395*			
	Пірсона		26***	3***	**	-,045***	**	-,227	-,293	-,267
	Знч.(2- сторон)	,297	,88 7	,61 4	,299	,808	,025	,211	,104	,140
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32
ІА	Кореляція	-,02		,68	,596**	,275**	,358**			
	Пірсона	6***	1	9**	*			,111	-,030	-,273
	Знч.(2- сторон)	,887	,05 9	,00 0	,000	,128	,045	,544	,871	,131
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32
ІВ	Кореляція	,093	,68		,931**	,499**	,150**			
	Пірсона	**	9**	1				,096	-,057	-,208
	Знч.(2- сторон)	,614	,00 0	,00	,000	,004	,413	,602	,758	,252
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32
Фізична агресія	Кореляція	,189	,59	,93		,528**	-,010*			
	Пірсона	**	6**	1**	1	*		,055	-,068	-,156
	Знч.(2- сторон)	,299	,00 0	,00 0		,002	,958	,763	,713	,393
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32
Роздратува ння	Кореляція	-,04	,27	,49	,528**		-,101*			
	Пірсона	5***	5**	9**	*	1	*	-,101	,174	,167
	Знч.(2- сторон)	,808	,12 8	,00 4	,002		,581	,583	,340	,360
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32
Провина	Кореляція	-,39	,35	,15	-,010*					
	Пірсона	5***	8***	0**	*	-,101**	1**	,059	-,164	-,193
	Знч.(2- сторон)	,025	,04 5	,41 3	,958	,581	,449	,749	,369	,289
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32
Суперництв о	Кореляція	-,22	,11	,09	,055	-,101	,059			
	Пірсона	7	1	6				1	-,375*	-,577**

	Знч.(2- сторон)	,211	,54 4	,60 2	,763	,583	,749		,035	,001
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32
	Кореляція	-,29	-,0	-,0	-,068	,174	-,164	-,375*	1	,051
Співпраця	Пірсона	3	30	57						
	Знч.(2- сторон)	,104	,87 1	,75 8	,713	,340	,369	,035		,782
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32
	Кореляція	-,26	-,2	-,2	-,156	,167	-,193	-,577**	,051	1
	Пірсона	7	73	08						
Уникнення	Знч.(2- сторон)	,140	,13 1	,25 2	,393	,360	,289	,001	,782	
	N	32	32	32	32	32	32	32	32	32

*. Кореляція значима на рівні 0.05 (2-сторон.).

**.. Кореляція значима на рівні 0.01 (2-сторон.).

Матриця кореляцій^a

		I A	I B	Фіз ична агресія	Непр яма агресія	Розд ратуванн я	Негати візм	Обр аза	Про вина	Супер ництво	Співп раця	Компр оміс	Уникн ення
К орел яція	IA	1	, 689	,59 6	,287	,275	,133	,236	,358	,111	-,030	-,026	-,273
	IB	, 689	1 ,000	,93 1	,811	,499	,446	,560	,150	,096	-,057	,093	-,208
	Фізична агресія	, 596	, 931	1,0 00	,654	,528	,348	,548	-,01 0	,055	-,068	,189	-,156
	Непряма агресія	, 287	, 811	,65 4	1,000	,487	,564	,563	,041	,065	-,036	,038	-,067
	Роздратува ння	, 377	, 637	,63 4	,587	,585	,410	,586	-,10 4	,036	,090	,223	-,191
	Негативізм	, 133	, 446	,34 8	,564	,489	1,000	,443	-,21 6	-,085	,101	,223	-,038
	Образа	, 236	, 560	,54 8	,563	,300	,443	1,00 0	-,21 9	,114	-,183	,190	-,006
	Провина	, 358	, 150	-,01 0	,041	-,101	-,216	-,21 9	1,00 0	,059	-,164	-,395	-,193
	Суперницт во	, 111	, 096	,05 5	,065	-,101	-,085	,114	,059	1,000	-,375	-,227	-,577
	Співпраця	-, 030	- ,057	-,06 8	-,036	,174	,101	-,18 3	-,16 4	-,375	1,000	-,293	,051
	Компроміс	-, 026	, 093	,18 9	,038	-,045	,223	,190	-,39 5	-,227	-,293	1,000	-,267
	Уникнення	-, 273	- ,208	-,15 6	-,067	,167	-,038	-,00 6	-,19 3	-,577	,051	-,267	1,000

a. Детермінант = 4,458E-011

Матриці антиобразу

	IA	IB	Фізична агресія	Непряма агресія	Роздратува ння	Негативізм	Образа	Провина	Суперництв о	Співпраця	Компроміс	Уникненн я
--	----	----	--------------------	--------------------	-------------------	------------	--------	---------	-----------------	-----------	-----------	---------------

	IA	,110	-,025	,036	,061	-,064	,045	,001	,016	,009	,012	,007	,009
	IB	-,025	,008	-,013	-,018	,021	-,012	,000	-,010	-,004	-,006	-,004	-,004
Коваріація	Фізична	,036	-,013	,023	,027	-,039	,027	,000	,018	,008	,012	,006	,007
із	агресія												
антиобра	Непряма	,061	-,018	,027	,049	-,041	,022	3,494E-05	,018	,008	,013	,008	,007
зі	агресія												
	Роздратування	,001	,000	,000	1,878E-005	,001	,004	,000	-,001	-,001	-,001	-,001	-,001
	Негативізм	,045	-,012	,027	,022	-,092	,315	,003	,011	2,297E-005	-,003	-,006	,008
	Образа	,001	,000	,000	3,494E-005	,001	,003	,000	-,001	-,001	-,001	-,001	,000
	Провина	,016	-,010	,018	,018	-,044	,011	-,001	,090	,056	,074	,060	,060
	Суперництво	,009	-,004	,008	,008	-,032	2,297E-005	-,001	,056	,045	,055	,045	,047
	Співпраця	,012	-,006	,012	,013	-,035	-,003	-,001	,074	,055	,077	,059	,058
	Компроміс	,007	-,004	,006	,008	-,018	-,006	-,001	,060	,045	,059	,051	,049
	Уникнення	,009	-,004	,007	,007	-,040	,008	,000	,060	,047	,058	,049	,054
	IA	,418 ^a	-,842	,720	,828	-,362	,239	,147	,163	,127	,132	,090	,113
	IB	-,842	,580 ^a	-,952	-,902	,449	-,238	,085	-,378	-,236	-,253	-,176	-,180
Кореляції	Фізична	,720	-,952	,566 ^a	,826	-,485	,317	-,100	,406	,250	,278	,186	,205
в	агресія												
антиобра	Непряма	,828	-,902	,826	,573 ^a	-,342	,173	,011	,273	,167	,216	,163	,131
зі	агресія												
	Роздратування	-,362	,449	-,485	-,342	,640 ^a	-,306	,089	-,276	-,278	-,237	-,150	-,317
	Негативізм	,239	-,238	,317	,173	-,306	,690 ^a	,380	,065	,000	-,017	-,043	,058
	Образа	,147	,085	-,100	,011	,089	,380	,540 ^a	-,231	-,191	-,194	-,166	-,117

Провина	,163	-,378	,406	,273	-,276	,065	-,231	,127 ^a	,884	,889	,887	,859
Суперництво	,127	-,236	,250	,167	-,278	,000	-,191	,884	,142 ^a	,930	,937	,954
Співпраця	,132	-,253	,278	,216	-,237	-,017	-,194	,889	,930	,089 ^a	,936	,898
Компроміс	,090	-,176	,186	,163	-,150	-,043	-,166	,887	,937	,936	,154 ^a	,926
Уникнення	,113	-,180	,205	,131	-,317	,058	-,117	,859	,954	,898	,926	,157 ^a

а. Міра вибіркової адекватності

Повна пояснювальна дисперсія

Компонент	Початкові власні значення			Сума квадратів навантажень обертання		
	Разом	% Дисперсії	Кумулятивний %	Разом	% Дисперсії	Кумулятивний %
1	6,123	40,823	40,823	5,871	39,142	39,142
2	2,121	14,138	54,961	1,812	12,079	51,221
3	1,677	11,181	66,142	1,664	11,092	62,314
4	1,073	7,154	73,296	1,369	9,124	71,438
5	1,047	6,980	80,277	1,326	8,839	80,277
6	,833	5,553	85,829			
7	,618	4,123	89,952			
8	,546	3,637	93,589			
9	,450	2,997	96,586			
10	,220	1,469	98,055			
11	,149	,996	99,051			
12	,123	,820	99,871			
13	,014	,095	99,966			
14	,005	,034	100,000			
15	4,91E-005	,000	100,000			

Метод виділення: Аналіз головних компонентів

Спільності

	Початкові
ІА	1,000
ІВ	1,000
Фізична агресія	1,000
Непряма агресія	1,000
Роздратування	1,000
Негативізм	1,000
Образа	1,000
Провина	1,000
Суперництво	1,000
Співпраця	1,000
Компроміс	1,000
Уникнення	1,000

Метод виділення: Аналіз головних компонентів

Спільності

	Початкові
IA	1,000
IB	1,000
Фізична агресія	1,000
Непряма агресія	1,000
Роздратуван ня	1,000
Негативізм	1,000
Образа	1,000
Провина	1,000
Суперництв о	1,000
Співпраця	1,000
Компроміс	1,000
Уникнення	1,000

Метод виділення: Аналіз
головних компонентів

Спільності

	Початкові
IA	1,000
IB	1,000
Фізична агресія	1,000
Непряма агресія	1,000
Роздратуван ня	1,000
Негативізм	1,000
Образа	1,000
Провина	1,000
Суперництв о	1,000
Співпраця	1,000
Компроміс	1,000
Уникнення	1,000

Метод виділення: Аналіз
головних компонентів

Матриця повернутих компонентів^a

	Компонент				
	1	2	3	4	5
IA	,3	,76	,1	,0	,0
IB	,8	,16	,0	,0	,0
Фізична агресія	,7	,82	,0	,1	,0
Непряма агресія	,8	,26	-,0	-,0	-,0
Роздратування	,8	,06	,1	,1	,1
Негативізм	,6	,72	-,0	,1	,2
Образа	,7	,98	,0	,0	,0
Провина	-,	,201	,0	-,3	-,
Суперництво	,0	,31	,8	-,3	-,
Співпраця	,0	,33	-,0	-,1	,9
Компроміс	,1	,37	,0	,9	-,
Уникнення	-,	-,	-,8	-,3	-,
	006	248	77	23	110

Метод виділення: Аналіз методом головних компонентів

Метод обертання: Варімакс з нормалізацією Кайзера.

а. Обертання зійшло за 8 ітерацій.

Матриця перетворювальних компонентів

Компонент	1	2	3	4	5
1	,973	,185	,059	,127	-,01
2	-,14	,595	,693	-,140	-,35
3	-,00	,571	-,36	-,566	,470
4	,181	-,45	,089	-,799	-,34
5	,036	-,28	,613	-,075	,732

Метод виділення: Аналіз методом головних компонентів.

Метод обертання: Варімакс з нормалізацією Кайзера.

Міра адекватності і критерій Бартлета

Міра вибіркової адекватності Кайзера-Мессра-Олкіна.		,461
Критерій сферичності Бартлета	Прибл. хи-квadrat	599,8
	ст.св.	13
	Знач.	,000

Описові статистики

	N	Мінімум	Максимум	Середнє	Стд. відхилення
Оцінка	32	2	10	6,06	1,831
IA	32	16	96	49,25	17,843
IB	32	20	95	47,34	16,809
Фізична агресія	32	11	99	45,72	22,196
Роздратування	32	22	88	48,47	21,068
Провина	32	3	9	5,56	1,343
Суперництво	32	3	11	5,69	1,891
Співпраця	32	3	8	5,97	1,379
Уникнення	32	4	11	6,84	1,762
N валідних (загальне)	32				

Спільності

	Початк ові
IA	1,000
IB	1,000
Фізична агресія	1,000
Непряма агресія	1,000
Роздратуван ня	1,000
Негативізм	1,000
Образа	1,000
Провина	1,000
Суперництв о	1,000
Співпраця	1,000
Компроміс	1,000
Уникнення	1,000

Метод виділення: Аналіз

головних компонентів

Суперництво

	Час тота	Відсо ток	Валідн ий відсоток	Накопич ений відсоток
3	3	9,1	9,4	9,4
4	5	15,2	15,6	25,0
5	7	21,2	21,9	46,9
6	11	33,3	34,4	81,3
7	3	9,1	9,4	90,6
10	2	6,1	6,3	96,9
11	1	3,0	3,1	100,0
Всього	32	97,0	100,0	
Пропуще ні	1	3,0		
Всього	33	100,0		

Інтерпретація

	Частота	Відсоток	Валідний відсоток	Накопичени й відсоток
Валідні	1	3,0	3,0	3,0
Адекватна самооцінка	21	63,6	63,6	66,7
Завищена самооцінка	10	30,3	30,3	97,0
Занижена самооцінка	1	3,0	3,0	100,0
Загалом	33	100,0	100,0	

Співпраця

	Час тота	Відсо ток	Валід ний відсоток	Накопиче ний відсоток
3	3	9,1	9,4	9,4
4	1	3,0	3,1	12,5
5	6	18,2	18,8	31,3
Валідні	9	27,3	28,1	59,4
6	10	30,3	31,3	90,6
7	3	9,1	9,4	100,0
8	32	97,0	100,0	
Всього				
Систем				
Пропуще	1	3,0		
ні				
пропущені				
Всього	33	100,0		

Компроміс

	Час	Відс	Валідн	Накопиче
	тота	оток	ий відсоток	ний відсоток
2	1	3,0	3,1	3,1
3	2	6,1	6,3	9,4
4	4	12,1	12,5	21,9
5	4	12,1	12,5	34,4
Валідні	6	21,2	21,9	56,3
7	6	18,2	18,8	75,0
8	7	21,2	21,9	96,9
10	1	3,0	3,1	100,0
Всього	32	97,0	100,0	
Пропуще ні	1	3,0		
Систем пропущені				
Всього	33	100,0		

Уникнення

	Час	Відс	Валід	Накопиче
	тота	оток	ний	ний відсоток
			відсоток	
4	2	6,1	6,3	6,3
5	6	18,2	18,8	25,0
6	8	24,2	25,0	50,0
7	4	12,1	12,5	62,5
Валідні	8	18,2	18,8	81,3
9	4	12,1	12,5	93,8
10	1	3,0	3,1	96,9
11	1	3,0	3,1	100,0
Всього	32	97,0	100,0	
Пропущен ні	1	3,0		
Систем пропущені				
Всього	33	100,0		

Приспосування

	Частота	Відсоток	Валідний відсоток	Накопичений відсоток
3	1	3,0	3,1	3,1
4	6	18,2	18,8	21,9
5	9	27,3	28,1	50,0
6	10	30,3	31,3	81,3
Валідні	7	3	9,1	90,6
8	2	6,1	6,3	96,9
9	1	3,0	3,1	100,0
Всього	32	97,0	100,0	
Системні				
Пропущені	1	3,0		
Всього	33	100,0		